

Dissertatio medica sistens examen tritissimi proverbi Medicina turpis disciplina / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.
Rijksuniversiteit te Leiden.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Cornelium de Pecker, 1763.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/t5gev38h>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

7,145 / B

4/

A. xxxvi

18/17

1/

Surgeon - Major

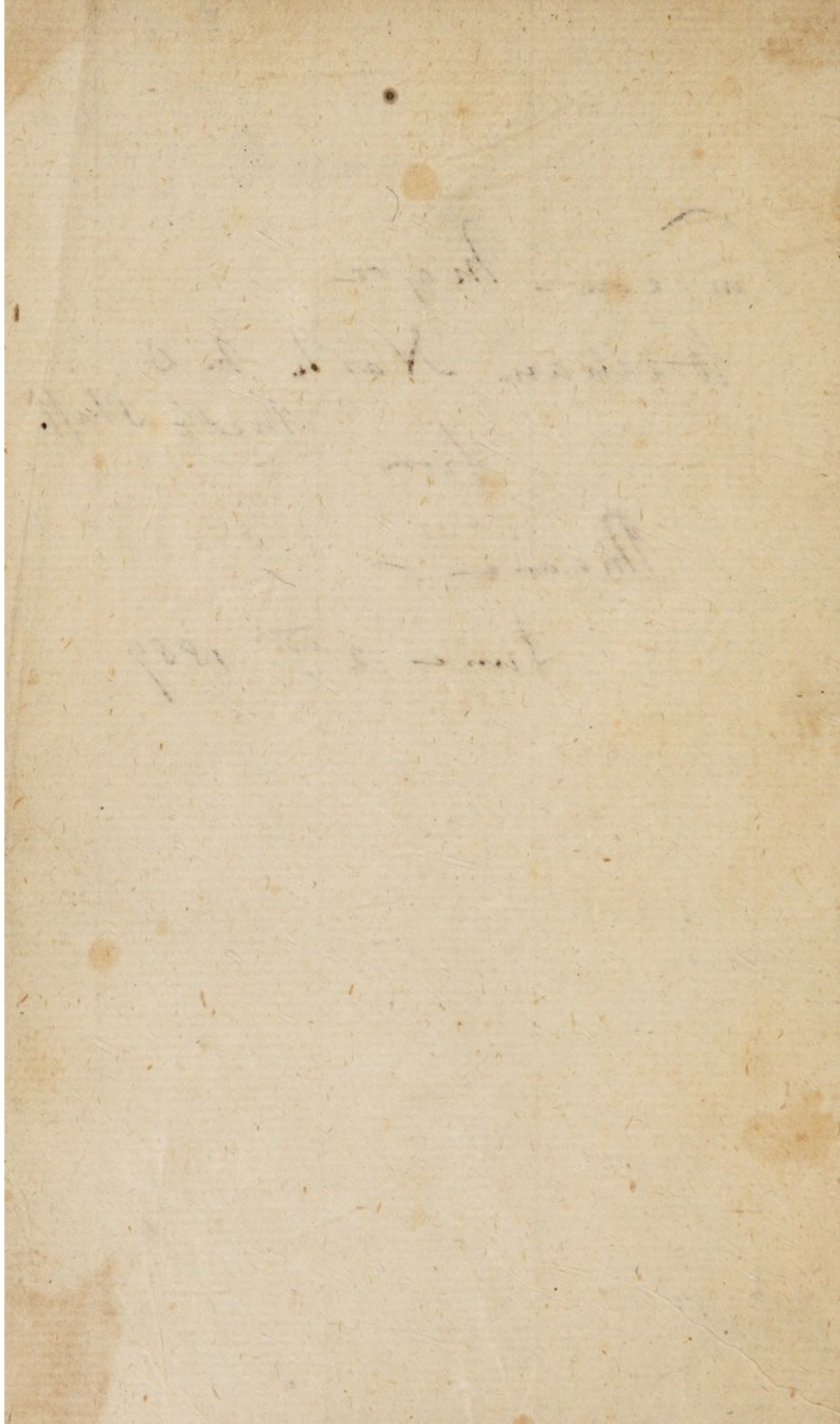
William Nash M.D.

from Medl Staff

Reane -

June 2nd 1887

31st
4/7/12

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30512256>

HAEN, Antonius de

ANTONII DE HAAN

*S. C. A. Majestatis consilarii et Archiatri, nec non Medicinae practicae,
in alma ac antiquissima universitate
Vindobonensi, Professoris primarii*

DISSERTATIO MEDICA

SISTENS

EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII

MEDICINA TURPIS
DISCIPLINA.

EDITIO ALTERA.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud CORNELIUM DE PECKER,
MDCCLXIII.

EDITOR LECTORI S.

Tanta est hodie Clarissimi Viri ANTONII DE HAAN fama, ut omnia, quae in lucem edit, opuscula avidissime recipiantur: eam ob causam Dissertationem ejus inauguralem, in qua Medicinam ab omni contemptu pulcherrime vindicat, & simul peritiam suam & eruditionem, quam tunc temporis jam consecutus erat, clarissime ostendit, iterum in lucem edere decrevi; quod omnibus Medicinae Fautoribus pergratum fore existimo. Vale! Lector, omnibusque Clarissimi Auctoris laboribus frui tuo bono.

V I R O
C E L E B E R R I M O
HERMANNO BOERHAAVE,

A. L. M. PHIL. ET MED. DOCTORI,
SOCIET. REG. LOND. SOCIO,
REGIAE SCIENTIARUM ACAD.
MEMBRO HONORARIO,
MED. ET COLL. PRACT. PROFESSORI,
COLL. CHIR. PRAESIDI,
STUDIORUM MEORUM PROMOTORI SUMMO;
AD CINERES USQUE MIHI
COLENDO,

Hæc Studiorum meorum primitias in grati animi testimonium eâ, qua par est, reverentia inscribo.

Quæ summo in Te, VIR CELEBR-
RIME, splendore nitet eminentque
mira Benevolentiae vis, pavido meo
animo hancce inspiravit audaciam, quâ me-

as studiorum primitias Tibi dicare & consecrare aulam. Fateor supremo, qua DEI dono polles, ingenio incultum hocce & informe scribendi genus non nisi displicere posse; at boni quid, ni fallor, quo minus displiceat, habet: quod tum omnibus Apollineæ Artis longe celeberrimis in hac Academia Antistitibus, tum præprimis Tibi, Medicinæ hac nostra ætate facile Principi, totum debeo; quam potissimum obcausam ne hæc prima tenella mea Conamina asperneris oro precorque. Tibi namque hæcce ut consecrem omnia clamant. Si Parentis loco Te, ut mereris, ut teste DEO & pollicitus sum olim, & brevi iterum polliciturus sum, colo; en statim benevolus occurrit Parentis animus, quo munusculi id, quod puero benignus dederat, lætus ab eodem recipiat. Si Te in Arte medendi longe sapientissimum, & ubivis Terrarum famigeratissimum veneror, en ipsum quantumvis vastissimum Mare haud renuit emissas olim a se, inque sese demum, ceu primam Scaturiginem, refluentes undas. Quin ne SUMMO quidem NUMINI de sui Ipsius donis Litantium grati displicent nifus: qua divina Mentis vi quum & Te beârit, audacior confido fore ut, quæ Te Duce, Te Auspice, Teque Præceptore didici, collegi, composui, haudquaquam sis aspernatus.

rus. Quod pro tam insigni Benevolentia Ti-
bi debeo, solvendo ero nunquam: solvere
tamen, quoad potero, conabor gratissimo,
quo Te veneror, æternumque venerabor,
animo. Vale! Medicorum Decus atque Or-
namentum præcipuum, Teque in humana-
rum Calamitatum solamen Nestoreos inco-
lumem per annos T. O. M. DEUS conser-
vet, etiam atque etiam voveo,

Tibi perpetuo devinctus

ANTONIUS DE HAAN,

A U T O R,

quinque ab hinc annis, quibus mentem Medicis Studiis applicui, tot Scommata in Medicinam, ut in Artem incertam plane, ac plerumque ridiculam audiui, legique, ut multoties animum desponderem, atque sæpius, antequam Rem penitus introspexeram, mei me propositi tæderet, illudque relinqueremne an prosequer, redderet ansipitem.

Neque enim infima de Plebe Viri, aut ancillæ Medicis plerumque, ut ipsæ ferunt, sapientiores hæc Scommata proferebant; sed ejusmodi homines, quos ob ingenii acumen, animumque cum Literarum, tum aliarum excellentium Artium & Disciplinarum studiis excultissimum, summa cum animi Veneratione prosequor.

Verum prima Medicinæ transigenti Tyrocinia sensim nonnullarum, ob quas vituperabatur, Causarum vis debilior, veroque absimilior visa, Calcar addidit, numne omnes solidis carerent fundamentis ut probè examinarem.

Quare & in toto studiorum decursu nunquam non intentissimus, ubi vel Clarissimorum in hac Academia Medicinæ Procerum Instructionibus assiduus interfui, vel optimorum Auctorum

torum monumenta sedulus pervolvi, an scrupuli hi animo eximi meo possent; magis intellexi magisque, omnes hasce objectiones nullius faciendas esse: utpote vel ridiculas, vel veritate carentes, vel respicientes tantummodo malos medicos, aut semidoctos quosvis Magistellos, qui præclaram, quam vix intelligunt, artem in humanam pernitiem profitentur.

Quæ cum animo revolverem sæpius, charitisque, ne labili memoriâ exciderent, quotidie mandarem, pepererunt tandem hancce Materiem: quam Academiam relicturus, ejusque præclaris, pro tenuitate mea satisfactus Legibus, Themati inaugurali conflando dedicandam duxi.

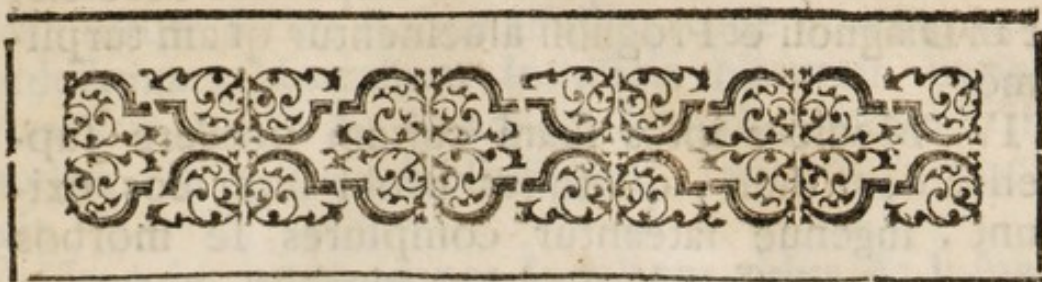
Quo quidem a proposito nonnulla me aliquantulum deterruerunt; me, inquam, juvenem; Virium tenuitatis probe gnarum, maturiorisque, quod ad hocce opus conficiendum requirebatur, judicii.

Tamen quum scirem ab iis qui Medico condecorabuntur honore tantum modo eorum quæ in Academiis didicerunt, non eorum quæ ipsi experti aut commentati sunt, specimen peti: quinque præterea animus esset ejusmodi Thema componere quod tenues meos in medicina Profectus non tantum testaretur Clarissimis, quos

frequentavi, Professoribus, sed & aliis claris Viris tam Consanguineitatis, quam Dulcis Amicitiae mihi copulâ nexis, vel ob gratam in me benevolentiam maxime colendis, ad prius, a quo discefferam, propositum redii.

Namque primò fere nihil me scripturum præsciebam, nisi quod summi, & ad cineres usque colendi mihi viri, in hac Academia medicæ Facultatis Lumina, omni modo meo inculcare animo conati erant; vel quod ex præstantissimis ab ipsis conscriptis commendatisve voluminibus hauseram: secundò materiem fore quæ viris alio, vel & nobiliori studiorum genere occupatis magis arrideret, facile crediderim.

Verum nimiam materierum molem intra tam arctas congeffisse pagellas Multis videbor, videborque merito: sed sciant hi materei seorsim singulæ pro dignitate tractandæ nec tempus nunc esse, nec in Thesibus propositum; unius vero productam Pertractationem ei, quem mihi proposueram, scopo minus satisfacturam videri.

DISSERTATIO MEDICA:
SISTENS
EXAMEN TRITISSIMI PROVERBII
MEDICINA TURPIS
DISCIPLINA.

Rationes, ob quas turpis Disciplina Medicina audit pluribus, hæ potissimum sunt.

I. Magnam esse sententiarum in theoretica humani Corporis contemplatione discrepantiam; tum Antiquos inter Recentioresque, tum & inter ipsos recentiores coævus.

II. Ipsam vero Praxin continuæ sententiarum & curandi Methodorum mutationi turpiter subjacere.

III. Situm Dispositionemque partium intra Corpus

pus latentium, imo vel ipsum externum corporis habitum, nonnunquam ita imponere Medicis, ut in Diagnosi & Prognosi alucinentur quam turpissimè.

IV. Medicos ipsos suam curtam prodere suppellectilem dum, quotquot probi inter eos existunt, ingenuè fateantur complures se morbos sanare non posse, imo plures morbos, eorumve causas, se ignorare.

V. Homines plures visos absque Medicorum ope curatos.

VI. Sanatos homines adhibitis quidem Medicis, sed eisdem vel ab Aegro, vel a Pharmacopæo, deceptis.

VII. Alios sanitati redditos rerum usu earumdem, quas audacissimo præfagio pessima quæque effecturas Medici prædixerant.

VIII. Teterrimis e morbis convaluisse homines, curantibus ejusmodi Medicis, quos famosi alii artis Procures tanquam pessimos, utpote vel fortiore, vel segniore, quam oportet, Methodo, uti solitos, traduxerant.

§. I.

Magnam esse sententiarum in Physiologica humani corporis contemplatione discrepantiam; tum Antiquos inter Recentioresque, tum & inter ipsos Recentiores coævus.

Fateor. lubens veram esse totam hancce propositionem; Causamque tantæ discrepantiæ variam agnosco.

Descriptiones anatomicæ partium corpus humanum

num constituentium earundemque usus variant incredibiliter, prout Lumen majus per diversas sæculorum series Rebus affulsit; atque etiam prout indefatigata Mortalium Industria Naturam experimentis laceffivit, & ad admittendos homines in abdita, in quibus sublitescebat, penetralia coëgit.

Ut enim artes omnes incultum prius & informe Chaos, deinde per gradus, post multiplex observationum Genus ad formam Artis ductae atque magis excultae magisque ad aliqualem, qua nunc gaudent, perfectionem adductae sunt; ita & huic Medicinae parti evenit. Anatomicum quoddam Corpus rude certe atque inconditum prisca habebat Aetas, quod suppeditaverant

1. Extispicia Sacerdotum singulari quodam ritu Animalia viva eorumque partes tractantium; ac Numini summo apud veros Dei Cultores, denso verò Deorum fictitiorum Dearumque agmini apud Idololatrias gentes offerentium.
2. Cadaverum Balsamo condiendorum mos, maxime ille, quo viscera eximebant singula ac Balsamis Aromatibusque contra putredinem muniebant. *Herodot. Lib. II. Euterp.* hoc fusè describit.
3. Vulneratorum Hominum Inspectio Pertractatio, & Curatio.
4. Laniena ipsa partes animalium eximens, repurgans, in quibus Mortales, qui vulneratos Vivos, vel & Balsamis condiri Mortuos viderant, multa consimilia repperere.
5. Incisio vivorum animalium in philosophicos usus, medicosque: ut *Democritus* fecisse legitur in *Epist. Hipp. ad Damag.*
6. Examen ipsorum Cadaverum hominum certis morbis defunctorum, ut *Hippocratem* fecisse ex multis operum suorum Locis

cis indubitato constat : & ut teste *Eusebio Cæsariensi Episcopo* antiquissimus scriptor *Manetho* tradit *Athosten* Ægyptiorum Regem ipsum per sese illustrasse Cadavera , morborum scilicet ut rimaretur Causas.

Alia , sed pauca , subsequentes addidere Ætates ; ita ut post *Galen*i tempora vix pauca reperiatur , quae prius , saltem ex parte , nota non fuerunt.

Saeculo tandem XVI nova Lux affulsit *Carpi* , *Mundini* , *Vesalii* , ac maxime *Eustachii* industriâ , nec non sedulitate multorum in Patavina schola Anatomicorum.

Demum prioris saeculi anno 8 post 20 Harvacana Lux orbem fere totum passu quam celerissimo illustravit , quando sanguinis humorumque per Corpus Circulum Immortalis *Harvæus* in Anglia ad formam doctrinae perduxit : cujus Circuli rudia quaedam Lineamenta visa *Nemesio* Episcopo , Saeculo IV ; *Paulo Sarpi* , vulgo dicto & eruditis noto Nomine *Fra-paolo* , Veneto , theologo , Saeculo XVI ; *Michaeli Serveto* , vivis Genevae combusto flammis ; *Andrææ Cæsalpino* , Italo acutissimo *Lib. V. quæst. peripatet* ; *Realdo Columbo* in Patavina schola Professori. Verum de omnibus his merito dici potest id , quod *G. Baglivius* Professor Romanus *Prax. med. cap. XII §. 1.* loquens de *Cæsalpino* eleganter pronuntiat.

„ Quoniam sola , inquit , mentis acie ad præclarum hoc pervenit institutum , nec . . . experimenta adhibuit , nihil mirum quod & operis argumentum reliquerit imperfectum.

„ Quod animadvertens *Harvæus* , non solum

„ rationem , sed experientiam ipsam hac de re

„ con-

„ consulere voluit : idcirco tamdiu Naturam ex-
 „ perimentis vexavit , tandiuque sectionibus A-
 „ natomicis laceffivit , donec tandem ad verita-
 „ tem fatendam coëgerit.

His praeclaris inventis demum accessit quid-
 quid *Malpighii*, *Zwammerdammi*, *Leeuwenhoe-
 kii*, *Ruyfchii*, *Morgagni*, *Sanctorini*, ac prae-
 primis venerandi Praeceptoris mei Cl. *Albini*,
 (cujus Lucubrationes eruditissimas Medicus orbis
 brevi obstupebit) indefatigata industria ad Ana-
 tomen subtiliorem excolendam , contulit.

Quæ cum ita sint , injuria hinc quispiam hanc-
 ce Medicinæ partem vituperet : si quidem eo
 pluris artes alias disciplinasque facimus , quo ma-
 jor ipsis perfectio accesserit. Egregia Ars Nauti-
 ca plurimi semper æstimatur , utilisque cum ma-
 ximè : quam & industria & audacia humana in fa-
 ciundis periculis , ex nullâ fere , eò promovit
 usque , ut quum primò indomitum mare Morta-
 les horrerent , dein illud auderent transire juxta
 litora lambendo , nunc pleno gurgiti sese com-
 mittentes , *ævum mutandis mercibus æquor arant*.

Secundam Causam hujus discrepantiæ sententi-
 arum circa Theoriam Medicam , eam reor , quod
 homines antiquis , quibus imbuti sunt , opinion-
 bus haud ita facile renuntiare solent. Neque e-
 tiam sapientis est suam sententiam , auditâ novâ ,
 ilico mutare : alioqui unus homo brevissimo vi-
 tæ caducæ spatio decies forte deberet mutari sen-
 tentiâ. Semper enim fictricis Ludibria mentis
 Incautis inponerent , dum nova rerum facies
 plerumque arrideat. Ita novi quid , minus licet
 bonum , suos ubique fautores invenit. Viget In-
 columis nova sententia , donec summa ingenii
 acu-

acuties plausibilis aliud subtiliusque excogitet ; cui denuo plerique assentiuntur. Videatur *Gassendus de Epicurea Philosophia* , *Latinissimus Celsus* , & *Barchusius de variis Medicorum sectis & Placitis* ; quibus patet ejusmodi figmenta Ingenii ad tempus in honore esse , verum ab aliis subtiliora proferentibus explodi ; hæc iterum ab aliis refutari , & sic porro in infinitum. Hinc pulchrè *Lucilius* apud *Ciceronem Lib. II. de Nat. Deorum* , „ Etenim , inquit , videmus cæteras opiniones fictas , atque vanas , diuturnitate extabuisse . . . „ Opinionum enim commenta delet dies , Naturæ judicia confirmat. „ Verum ab alia parte quum sapientem virum deceat docilem semper animum gerere , ut ad nova sæpiusque confirmata experimenta latitanti olim , nunc prodire coactæ , veritati reluctari non videatur ; dedecebit summo pere antiquae opinioni mordicus inhærere.

Hujus rei exemplo esto mox recensita *Harvæana Doctrina*. Adversarios sibi complures consciverat ingens *Harvæus* , qui rei novitate perculsi eam fere instar Hæreseos condemnabant. Quales in Anglia *Primerosius* , *Riolanus* in Galliis , &c. Verum *Harvæus* suos Adversarios (ut contra plerumque fieri consuevit) contumeliosè excipere non solitus , sed ratione atque experimentis iisdem respondere conatus , fermè omnes ante mortem sibi devictos vidit. Sic unus tardius , citius alius demonstratam veritatem amplectitur ; obnitentibus plerumque nonnullis , quos utpote ratione convinci impotes , sibi linqui expedit : donec tandem vel latratu fatigati sponte obmutescant.

Sed & 3. Causa subest hujus in sentiendo diversitatis , petita ex præcipiti & quasi volante Mor-

Mortalium ingenio, quo fit ut debitam rebus examinandis fedulitatem negent. Memor siquidem homo quod sit *Divinae particula auræ* speculationibus, & ludicris Phantasiæ figmentis exspatiari & vagari amat, hincque subtilitate ratiocinantis ingenii supplere conatur, quod alii sola indefessa indagine, & lenta patientia expiscari potuerunt. Omnium fere absurdissimarum opinionum in quavis scientia vel arte hæc origo, hic fons est. Hinc & in Physiologia Medica prodire tam absurdæ explicationes circa Chylopoiesin, Hæmatopoiesin, Pneumatopoiesin; ut dies deficeret omnia ex ordine narrare volentem. Quum interea qui castiore ingenio præditi sunt priorum periculis admoniti, in solos rerum Eventus intueantur, sola experimenta consulant, patientiâ observandi ætatem absumant; atque sic tandem mira & stupenda simplicitate veritatem abstrusam extricent inveniantque. E re foret simplicitatis hujus in memoratis modo functionibus explicandis subnexuisse exempla; verum quum angustos thesios Limites exsilirent.

§. I I.

Ipsam praxin jugi sententiarum & curandi Methodorum mutationi turpiter subjacere.

Propositionem hanc, licet aliquanto ignominiosius prolatam, veram sæpe fuisse cogor fateri; strenuam interim navaturus operam qua præclaram artem Medicam ab iniqua Labe, quam vi
con-

conclusionis ex hac propositione, eidem conantur inurere, vindicem.

Itaque Praxeos exercendæ Methodum ab initio Medicinæ notæ haud ita fuisse, quam quidem Eam subsequenter deinceps ævis, aut hodie exercent, facilis dabo.

I. Quia Medicinam in Artis, quam tandem accepit, formam condere mortales, nisi multiplici multorum annorum observatione, nequiverunt.

II. Quia Praxi Medicæ contigit quod quibusdam aliis scientiis, artibus, disciplinisque; ut homines non ex solis ratiocinati sint experimentis, sed vi ficti de ludicra Phantasia Systematis, phænomena in morbis apparentia explicuerint, contorserintque mirificè; Unde variis juxta varia Systemata morborum Curationes adortis; non nisi ingentes & miseris mortalibus fatales errores committi potuere; artis tamen absque ullo unquam opprobrio.

Itaque dico eos qui Medicinam Artis in formam cuderunt, mero tantum casu, & simplici eruditos esse Observatione eventûs. Morbi enim semper fuere quandiu ea, qua nos, Lege vivere Mortales. Est namque Morbus status ille in quo Homo actiones vitales naturales & animales, omnes, vel aliquas, fere exercere nequit, aut saltem easdem non nisi cum molestia, dolore, vel cita defatigatione exercet. Hunc statum obtinuisse à condito primum orbe, quandiu iisdem Legibus, quibus Nos, obnoxii hæserunt Homines, vel hinc apparet, I. quod illis Nobiscum communes fuere aëris, qui hominibus inevitabilis, ac semper necessarius est, injuriæ & vicissitudines: utpote qui alius sit in hoc, quam in illo

lo, ut vocant, Climate; alius hyeme, quam æstate; alius vere, quam autumnno; alius interdiu, ab eo qui de nocte; alius uno die, alius alio; alius eodem die, ab eo qui paulo ante regiones perflabat; alius tempore calido, frigido tempore alius; in humida tempestate alius, ab eo qui in ficcâ; Varius præterea, prout supra paludes, lacus, flumina, maria, montes, prata, aut varia alia Corpora ad certam regionem deferatur; varius denique prout a Meteoris immutetur 2. Communis nobiscum iisdem Alimentorum Natura fuit, quorum nonnulla facile, difficile alia, in nostram permutentur Naturam. 3. Obnoxii fuere Corporum irruentium vi; sive illa corpora in ipsos infilirent, sive in eadem ipsi illiderent. Ut bene Cicero hinc causam ægritudinum deducit *Lib. III. de Nat. Deor.*, „ Quum omne, inquit, animal „ patibilem Naturam habeat, nullum est eorum „ quod effugiat accipiendi aliquid extrinsecus, id „ est, quasi ferendi & patiendi necessitatem. „ 4. Easdem, quas Nos, edidere Vitæ actiones, quæ certe ab Homine sano diu exerceri constanterque nequeunt, absque novo alimento, quin morbi nascantur. 5. Denique fabrica ipsa humanæ compagis se ipsam per sese destruens, ni idoneo reficiatur fulciaturque nutrimento, morbos ipsis quandoque inevitabiles procreaverit necesse est.

Quibus quidem morbis, quicumque demum erant, abigendis primò impulsus quidam aderat automaticus, seu motus a sola hominis fabrica pendens, veluti movet se Horologium ex vi suæ fabricæ atque structuræ. Hujus motus impulsu homo, vel animal quodcunque ægritudine

gemens, ad auxilia sibi ignota confugit, sine Mentis præscia voluntate. Quemadmodum homo inscius omnino Arsenicum sumens, statim nauseas sensit, Vomitusque, ut Venenum expellatur; Mente licet haud conscia, nec determinante, vel aliquando invita. Ut etiam susceptum aliquod intra Corpus venenum Corpus ipsum conatur excitatis sudoribus a sese abigere, Mente nihil eo determinante, imo ne conscia quidem. Ut qui arenulam intra oculum gerens vi quasi spasmodica palpebras ad oculi bulbum apprimit affricatque, quo fit ut Glandula *innominata Galeni* eâdem actione pressa lacrymas producat copiosas, quæ arenulam abstergeant. Ut homini vulnerato fit statim inflammatio, dein suppuratio, quæ facit pus; quo, ceu optimo Balsamo, Vulnus percuretur. Hæc & sexcenta ejusmodi alia Homines multa in morbis proficua docuerunt: Venena scilicet esse, quorum expulsio fiat Vomitus aut suscitando, aut suscitatum expediundo; alia Venena intra Corpus recepta excitatis expelli promotisque Sudoribus; arenulas Quisquiliasve oculo illapsas, si natura productis Lacrymis aut premendo oculum non sufficiat, aut si corpuscula hæc nimium intra palpebras bulbumque oculi infixæ sint, injectu aquæ tepidæ abstergere; Vulnera, ut curentur, ad bonam suppurationem adducere. Modum itaque impulsus hujus ipsa hominum non assequitur intelligentia, reperitque tantummodo ejus Causam in Adorandi Creatoris solo instituto, qui corpus omnium animalium hisce instructum dotibus voluit.

2. Huc facit Dos quædam Menti innata, ut ad molestiam doloremve corporis, animique an-
go-

gorem, homo sibi quærat & applicet remedia, in quorum delectu vagum tantum experimentum, vel & spontaneum consulit appetitum. Sic v. c. in siti febrili videas hominem aquam, aquosa, acidula, quibus Medicina meliora non novit, avidissime appetere; quod certe Mentis huic adscribendum Doti: siquidem ægro sitis habente Causam, & Potum non appetente, Mentem laborare in confesso est. Hæc Dos infantis acido laborantis impulit Mentem, cretam ut avidè arenulasque devoret, quæ usum absorbentium posthac docuere Mortales acido laborantes. Quin & ipsis Brutis invenitur innata Facultas similis ei, quam in Homine Mentis dotem appellamus. Sic pulcre *Cotta* apud *Ciceronem Lib. 3. de Nat. Deor.* „ Nullum potest, inquit, „ esse animal, in quo non appetitio sit, & de- „ clinatio naturalis: appetuntur autem quæ se- „ cundum Naturam sunt, declinantur contraria: „ & omne animal appetit quædam, & fugit a „ quibusdam; quod autem refugit, id contra Na- „ turam est. „ Causamque hujus Rei dixerat *Li- „ bro 2.* esse in Bellua quiddam simile Mentis, „ unde oriantur Rerum appetitus. Et paullo post: „ Dedit eadem Natura Belluis & sensum & ap- „ petitum; ut altero conatum haberent ad natu- „ rales pastus capeffendos, altero pestifera fecer- „ nerent a salutaribus. „ Sic vulnerati quondam Nostrates quibusdam venenatis Indorum telis, plerique omnes moriebantur, aut saltem absque Curatione novum morbum producente, non curabantur. Merò viderunt casu animal parvum Leonem referens, hujuscemodi telis vulneratum sibi herbam ibidem *Mungos* dictam quærens, e-

jusque usu curans venenum: quod advertentes Homines & sibi eandem applicuere, curatique sunt. Ita Bruta hac dote instructa docuerunt homines plura adminicula sanitatis restituendæ. *Prosper Alpinus* in præclaro suo opere *de præjag. vita & morte ægrot. Lib. 7. c. 2.*, „Hoc reme-
 „dii genus, inquit, (de M. S. sermonem ha-
 „bens), Medici, nedum Naturæ imitatione in-
 „venerunt, sed quibusdam etiam animalium ex-
 „emplis perdocti, præsertimque Hippopotami,
 „equi marini, ut *Plinius* est autor, qui ingluvie
 „obesus, crus in arundinis stipitem acutissimum
 „adigens, Venam quandam vulnerando, copio-
 „sius sanguinem effundit, atque ita fuerit ipsius
 „corporis plethoram tollere solitus. Vide &
Dapperum Hist. ægypt. pag. 147. Eodem *Plinio*
 autore, ut et *Cicerone Lib. 2. de nat. D.* Canis
 voracissimum animal, ubi nimium ingurgitaverit
 sese, Vomitu provocat; hincque ajunt edoctos
 homines, ut vomitu, (si sponte non fiat) coac-
 tō, infarctum deplerent Ventriculum. Avis *Ibis*
 dicta rostro suo oblongo injecta in anum aqua
 tepida, obstipatam resolvit alvum; sicque usum
 Clysmatum docuit. Vide ex *Plinio, Plutarcho,*
Æliano, hoc apud *Dapperum* descriptum in *Hist.*
ægypt. pag. 143. *Acta societatis Britannicæ* histo-
 riam tradunt Caniculæ; quæ quotiescunque ab
 Hera demissa erat, ad certum Parietis locum si-
 bi legebat *Parietariam* herbam. Hoc visum
 quam sæpissime. Mortui animalis aperta Vesica
 exhibuit Calculos ibidem complures. Norunt por-
 ro Medici Calculosis hanc herbam multum pro-
 desse, ubi viæ emolliendæ pro Calculi in Vesi-
 cam transmissu.

Hæc

Hæc certe & plura confimilia primævos homines plurimarum indicabant ægritudinum solatia: quo quidem sensu Medicina semper dici potest inter homines obtinuisse.

Verum quod Artis sensim formam acceperit proprie effecerunt sequentia adminicula.

1. Casus fortuitus seu Eventus physicus per sensus observatus, cujus nulla antea Cogitatio fuerat. Ut v. g. quando impulsu automatico animal quærit anxie quo demum modo situve dolorem queat levare, ac tandem forte ex mille modis unum invenit, qui sublevet, soleturque. Hoc in Asthmaticis, in Peripneumononicis, in Pleuriticis, &c. evidenter cernas. Ita Casus fortuitus multiplex docuit plurima à juvamine vel nocumento, quod sani ægrive ab aliqua re adhibita vel omissa perceperant. Ut pulcre *Hippocrates Libro de Prisca Medicina* hanc artem imis suis de fundamentis eruens ex monumentis, quæ conservabat, antiquissimis, tradit Eam ortam cum primis ex eo quod cerneretur primo ægrotis obesse sanorum Diæta. Hoc observatum pluries tandem occasionem dedisse, ut homines cogitarent & minore copiâ & dilutiore forma alendos ægrotantes. Sed neque vel hinc artem nascituram fuisse, si alimenta & copiâ minora & dilutiore formâ sanis æque atque ægris convenissent. Verum vidisse sanorum corpora iisdem cum debiliora fieri, tum ad perferendos labores ineptiora. Hinc necessitatem quasdam cudendi regulas in ægrotantium commoda & exortam esse, & exoriri necessario debuisse.

Juvit 2. Naturalis instinctus, qui ex impulsu automatico, & ex dote Menti increta nasceba-

tur, ut paulo ante patuit. Videmus quomodo plurima hinc eruditi mortales ex iisdem rude quoddam Corpus Observationum condere potuerunt.

3. Accessit haud prævius eventus; quando nempe prioribus duobus instructi homines tentabant, an forte ab alia quapiam re adhibita aut neglecta idem sequeretur. Sic *Cicero Lib. sup. Laud.*, „ Multa, scribit, ex Belluarum Corporibus remedia morbis & vulneribus eligimus; sicut ex „ quibusdam stirpibus & herbis: Quarum utilitates, longinqui temporis usu, & periclitatione „ percepimus. „ Sed hac periclitatione saepe contrarium fortiebantur effectum, minimeque prævium. V. C. Viderant hominem febris ita aestuantem, ut jam jam combustum iri sese clamitet, aquam potiusque aquosos acidulos, frigidum aërem, tantopere appetere, ut cum *Lyfimacho* aquae potum pro toto redimere Regno, quam siti amplius exarescere, mallet. Viderant & revera hujuscemodi levare nonnunquam homines. Pronum fuit ex hisce cogitare, numne æstus intolerabilis melius sedaretur si gelidae aquae, aërisque frigidissimi quam plurimus concederetur usus? experiuntur. Bibit æger summa cum animi voluptate, ita ut sapientissimus *Regum in prov. cap, 25. v. 13.* hac comparatione utatur: „ „ sicut frigus nivis in die Messis, ita Legatus fidelis ei, qui misit eum: animam enim Domini sui refocillat, (seu requiescere facit) sed momentanea voluptas in ægrotantibus exaestuantibus citam sæpe mortem accelerat. Quibus pluries observatis didicerunt tandem homines, aquam tepidam aut frigidiusculam prodesse febricitantium

æstui, gelidam nocere quammaxime, præsertim ubi affatim hauritur. Idem de aëre iudicium tulere, ubi æstuans homo gelido in aëre quiescens pleuritidem sibi concitavisse sæpius visus.

Hinc sexcenta talia visa hominibus, atque pluribus in casibus verissima observata, memoriae mandata fuere, eaque ne exciderent scripturae genere, tunc temporis usitato, descripta. Porro hæ descriptiones non solis privatorum hominum, quò lucrum inde captarent, usibus, sed publicè in Templis cuncto patebant populo. Hic celebratus apud Ægyptios mos, atque apud Græcos. Videndi hac super re *Pausanias* & *Strabo*. Quin & apud Veteres Romanos id moris fuisse pluribus *Cicero* testatur in locis, & confirmat *Val. Max. Lib. 2. cap. 5. n. 6.* „ Febrim, in-
 „ quit, ad minus nocendum, templis colebant...
 „ In eaque remedia, quae corporibus ægrorum
 „ adnexa fuerant, deferebantur. Haec ad huma-
 „ nae mentis æstus leniendos cum aliqua usus
 „ ratione excogitata &c.

Quod si Descriptiones templorum affixae Columnis non sufficerent, ægri in triviis exponebantur & foris; ut si praetereuntium quisquam, quod in ejusmodi casu profuerat aliquando, noverat, benignus indicaret. Cernimus facile ex omnibus his Empiricam nasci Medicinam debuisse, quæ soli tantum praeterito præsentique cognoscendo apta erat. Verum, quia morbos plerosque empiricè curare impossibile, sensim natum est castissimum ex comparatione observatorum cum præsentibus & futuris, quam *Analogiam* vocant, *Ratiocinium*.

Ponatur namque homo apoplecticus prima vi-

ae primævis apparuisse mortalibus. Hunc profecto bene profundeque dormientem rati sunt. Eo verò post completum somnum non surgente, interpellato licet sæpius, tacto, punctoque, ac tandem moriente, talem somnum in morborum lethiferorum retulere catalogum. Videntes deinde alium hominem eodem modo se habentem, certe ne, ut alter ille, moreretur timuerint necesse est. Verum huic homini copiosus effluit de naribus, aut aliunde, Cruor: postquam sensim ad se redit, curaturque. Notant hoc homines, ac sciunt jam unum apoplexiæ genus, quod si larga hæmorrhagia fiat, mutatur in sanitatem; ni fiat, occidit. Edocti deinceps ab animalibus sanguinis missionem, imitæque Naturam præeuntem, secarunt Apoplectico, cui sponte sanguis non effluxit, Venam: homo convalescit. Gavisissimi mortales, ac successu turgidi, mox alii apoplectico venam secant, sectus venam apoplecticus moritur. Quid inde? cernunt ilico quosdam apoplecticos M. S. curari, alios curari minime. Ergo saltem duplicem esse, quæ apoplexiam gignat, Causam; duplicemque proinde, qua curetur, methodum. Hinc ad analogiam, & ad Causarum investigationem vel inviti trahebantur.

Quæ omnia eo majori artis incremento interfuerunt; quando autoritate publica viri designati, qui morbis vel omnibus, vel tantum certis quibusdam invigilarent. Ut apud *Ægyptios* factum Historici tradunt. Qui iidem viri filios quam artem ipsi callebant, erudire jussi. Ac maxime increvit Ars auctis in dies accuratissimis morbi, ejusque remedii, annotationibus: quam quidem ob rem *Templa Epidauri, Coæ, &c.* celebratissima. Un-

Unde ortum cum primis, ut Sacerdotes Medicinæ professionem sibi plurimum vindicarint, utpote qui Tempia assiduè frequentantes inscriptiones facili marte memoriæ mandarent. Sanatosque pronuntiarunt ope ejus, cui Fanum id sacrum dicatumque, Dei. Quos Vulgus dein, ut Dei responsuros nomine consuluit, Numen invocans, & pro impetrata sanitate eidem Vota persolvens. Vide *Mercurial de art. gymn. Lib. 1. c. 1.* Unde & *Tibullus Lib. 1. ecl. 3.*

„ Nunc, Dea, nunc succurre mihi, nam
 posse mederi,
 „ Picta docet Templis multa tabella tuis.

Quibus deinde accesserunt quæcunque ad anatomicam scientiam condendam originem dedisse incrementumque, ac maximè morborum explicandis Causis profuisse pag. 11. demonstrata sunt.

His demum omnibus nata fuit doctrina Medica, genuina profecto ac vere mascula, videlicet ex ipsius Naturæ hausta & confirmata penu.

Talem Observationum thesaurum nactus *Hippocrates* immortale suum potuit componere Opus. Ait enim suorum se scripta majorum, qui medica scientia inclaruerant, nactum. Ita ut Vigesimum Medicum in sua familia se numeret. Quantus observationum thesaurus! Quantane fides adhibenda curatissimis hisce adnotationibus, quas collegerant Viri in salutem humanam unice intenti, ab omni fallaci ratiocinandi genere quam remotissimi, solam Naturam contemplati, in se-ram usque ætatem observando occupati, graves, feveri, qui nonagenario, centenario majores no-

tata a prima juventute cum iis quæ senes observabant, contulerunt; collata adnotarunt; ut in feros usque Nepotes castissima doctrina, seu per traducem, propagaretur! Sed neque his modo contentus Magnus ille Medicinæ Parens iter instituerat *Cnidum*, ubi teste *Sorano* insignis Observationum Bibliotheca conservabatur; quam scrutatus est quam diligentissime. *Coæ* quoque, ubi natus educatusque fuit, ex Templo ob collectiones observationum famigeratissimo ditissimam penum nactus est.

Hinc *Lib. de Diæt. in acut.* initio laudat eos qui *Cnidas* dictas sententias conscripserant; opus quippe esse ab omni fallaci ratiocinio remotum, ex solius Naturæ severissimo desumptum observatu, tantamque simplicitatem redolens, ut quivis etiam Medicinæ ignarus illud rite potuerit conscribere, dummodo probe ex unoquoque ægro, quid patiatur, intellexerit. Reprehendit eos tantum quod segniores fuerint, quam ut ex hoc præclaro opere Regulas prædicendi cuderent, quodque ex hisce ad alia non ratiocinarentur. Et *Lib. I. de Diæt.* ait se quædam scribere debere circa victus rationem, quæ prætermissa Veteribus; verum simul plura scripturum se eodem, quo Veteres, modo; quippe quæ tam bene ordinata congestaque, ut aliter, atque illi, scribere nequeat. Ac maxime Veterum monumenta laudat *Libr. de prisç. med.* Ubi errasse in multis asserit eos, qui Medicinam compendiosius tractaturi, ex calido, humido, frigido, sicco, explicare Morborum conabantur Mortisque causas., At „ vero in Medicina, inquit, jam pridem omnia „ subsistunt, in eaque principium & via inventa „ est

„ est, perquam praeclara multa longo temporis
 „ spatio sunt inventa, & reliqua deinceps inve-
 „ nientur, si quis probe comparatus fuerit, ut
 „ ex inventorum cognitione ad ipsorum investi-
 „ gationem feratur. Imo tanti fecit haec obser-
 „ vata, ut ibidem audacter pronuntiet: „ Qui vero
 „ his omnibus rejectis ac repudiatis, aliam in-
 „ ventionis viam aut modum aggreditur, & a-
 „ liquid se invenisse jactitat, is cum fallitur, tum
 „ alios fallit. Neque enim istud ullo pacto fieri potest.

Verum nondum contentus infinitae indaginis
 & diligentiae Vir, voluit observatorum veritatem
 in sua non tantum Patria, eique affinibus Regio-
 nibus, sed & in distantissimis experiri: cui ne-
 gotio, cum unus impar esset, filios discipulos-
 que quaquaversum misit. Sic in Oratione *Thessa-
 li Hippocratis* filii ad Aram *Athenis* habita legi-
 mus *Thessalum* a Patre in *Macedoniam* missum,
Dracontem Thessali fratrem in *Hellespontum*, *Po-
 lybium* cui filia *Hippocratis* nupserat, & reliquos
 Discipulos ad diversas urbes dimissos. Quibus
 redeuntibus, *Hippocrates* ex collatis ipsorum ob-
 servatis cum suis, & Majorum monumentis, sci-
 vit nec temporum sibi succedentium series, nec
 regionum distantiam, in confirmata tunc tempo-
 ris praxi quid memorabilis mutationis attulisse.
 Vide eundem sub fin. *Lib. prænot.*

Hinc ipsius castissimam doctrinam omnium sub-
 sequentium sæculorum Medici obstupuerunt. Un-
 de quando *Galenicis* argutiis, & acutis *Peripa-
 teticorum* argumentis sædata fuit Medicina hip-
 pocratica, hincque suo in progressu maximè im-
 pedita; quando invadente labens imperium Ro-
 manum septentrionalium illuvie populorum, ar-
 tibus-

tibusque tunc temporis & literis fere omnino silentibus, per impuras deinde *Arabum* manus Medicina tradebatur; quando *Chemicorum* principatum in ea ambientium dira sub Tyrannide gemebat; quando dein *Philosophorum* posterioris ævi praxim pariter ac theoriam juxta sua placita infringentium Legibus invita serviebat: Semper cordati candidique pectore Medici per omnes has ærumnas transeuntes, & artis inconstantiam conquesti, vel ad Hippocraticam Disciplinam confugerunt; quam sequendo in rectum reduci se tramitem gavisi sunt: vel opinionum variarum fatigati fallaciis, Naturam ipsam empiricè contemplando & sequendo sedula observatione veram cognoscendorum curandorumque Morborum viam invenerunt. Quam dein vel ipsis, vel aliis, qui eorum scripta legerant, cum *Hippocrate* conferentibus, semper constitit Hippocratica Doctrina genuina, & juxta Naturae confecta semitas esse.

Hinc *Cl. Boerhaavius* in oratione habita de commendando studio Hippocratico. „ Alii quod „ unius, inquit, hic quid plurium industria valeat, exhibet: Alii suis modo vident oculis; „ hic multorum usus est acie: cæteri per singulos ægros; hic per eorum agmina experimenta fecit: Pauci quid intra arcta unius urbis pomeria morbi sit, tradiderunt; Ille quae in tot „ Vicos, Urbes, Regiones & Regna Lues grassaretur, observabat. Hanc ego Causam, quominus alios huic pares statuamus, imprimis „ magnam puto. Profecto sapientia Artis major „ longe in illo fuit, qui tantis ad medicinam auxiliis usus est, quam in Reliquis; qui quamvis „ caetera æquales, his destituti fuerunt. Atque „ inde

„ inde natam arbitror eorum , quae scripsit , æ-
 „ ternitatem ; hinc ortam puto illorum quae
 „ XXIII Saeculorum examen sustinuerunt, inte-
 „ gritatem. Evolvatur illorum Ordo , mutata
 „ Hippocraticae Veritatis facies nullibi appare-
 „ bit. Excutite Grajos , cognoscite Romanos ,
 „ versate Arabas , repetitam atque confirmatam
 „ ubique invenietis doctrinam *Hippocratis*. Ex
 „ his enim quorum ad Nos memoria pervenit, ..
 „ quidquid habent eximii illi debent.

Eleganter fane paucis hisce stabilivit verbis ,
 quidquid de *Hippocrate* dici queat, Clariss. Vir ,
 ad urnam usque mihi colendus ; veramque , atque
 unicam viam praemonstravit , quâ genuinam Ty-
 rones erudiantur Medicinam : cujus profecto Viri
 testimonium apud omnes æquos rerum aestimato-
 res , gnaros quantum in Medicina boni praestite-
 rit , sufficiens videri possit. Attamen ab homini-
 bus caetera ingeniosis , minus tamen Medicis ,
 facile praevideo mihi objectum iri id , quod *Ci-
 cero* in sæpius laudato opere de *Nat. D. Lib. I.* „
 „ Non tam auctoritates , inquit , in disputando ,
 „ quam rationis momenta quaerenda sunt. Quin-
 „ etiam obest plerumque iis , qui discere vo-
 „ lunt , autoritas eorum , qui se docere profiten-
 „ tur. Desinunt enim suum iudicium adhibere ;
 „ id habent ratum quod ab eo , quem probant ,
 „ iudicatum vident. Nec verò probare soleo id
 „ quod de Pythagoreis accepimus ; quos ferunt ,
 „ si quid affirmarent in disputando , quum ex his
 „ quereretur , quare ita esset ? Respondere soli-
 „ tos : IPSE DIXIT. IPSE autem erat PYTHA-
 „ GORAS. Tantum opinio praejudicata poterat ,
 „ ut etiam sine ratione valeret autoritas.

Cui

Cui quidem objectioni praegressae Historiae Hippocraticae Veritas satis respondit abundeque : ut tamen hoc mihi oggerentibus & aliis quoque consuluisse videar ; tum quia vel sponte mihi volupe fit *Hippocratis* Discipulorum vel sola retexuisse veneranda nomina ; en feriem Clarorum in Arte Virorum , qui idem de *Hippocrate* testati sunt.

Luculentius testimonium non datur quam magni *Thomæ Sydenhami*, qui *Angliæ* simul & totius Medicinæ decus insigne atque Ornamentum fuit. Tantus ille Vir fluctuantem Scholarum disciplinam, lugendaque, quae hinc oriebantur infortunia persentiscens, nihil ab aliis inquirere, legere nihil voluisse, sed sedulo tantum Naturae studio summa cum prudentia, & indefessa sedulitate dedisse se fere videretur, nisi ejusdem opera hinc inde aliud forte indicarent. Ut ut res habet, saltem videtur, ac si nihil legisset Naturae in Clinicis contemplandae multos impendisse annos, ut *pag. 4. op. omn. edit. Leyd.* in praefatione testatur, ut & alibi pluries. Quantum autem in Re medica praestiterit Vir ille, supervacaneum hic retulisse foret ; siquidem & scriptis id & ore fateantur quotquot in arte existunt boni. Aliquantum insenescens jam & praxi inveteratus Acutorum morborum historiam methodumque curandi edidit, in qua in omnibus non tantum locis *Hippocratem*, qui veras artem colendi Regulas tradiderit, sequutusque fuerit, fere unicum agnoscit. Hunc, ait, Medicorum *Romulum* basi huic suam superstruxisse doctrinam, Νέστωρ Φύσις ἰητροί (qui locus praeprimis ex VI. Epid. desumptus) *Morborum Medicatrix Natura* est :

est : quibus id egit „ ut morbi cujuslibet Phaeno-
 „ mena aperte tradiderit, nulla hypothefi adfcitâ,
 „ & in partes per vim adaçtâ atque in his
 „ fere fletit magna illa Divini Senis Theoria ; non
 „ ab irritò lascivientis Phantafiae conamine defum-
 „ ta, ceu vana ægrorum infomnia, fed legiti-
 „ mam exhibens hiftoriam earum Naturae ope-
 „ rationum, quas in hominum morbis edit. Cum
 „ vero dicta theoria nihil effet aliud, quam ex-
 „ quifita Naturae descriptio, par erat omnino, ut
 „ in praxi eò tantum collimaret, ut Eidem la-
 „ boranti quibus poffet modis fubvenire conten-
 „ deret : unde etiam non aliam arti mandat
 „ Provinciam quam *ut deficienti Naturæ succur-*
 „ *rat, effrænam coërceat, & in ordinem redi-*
 „ *gat.* Utrumque vero hoc tum paffu illo, tum
 „ etiam Methodo, quibus Natura, morbum ex-
 „ pellere fatagit, atque amovere. Animadverte-
 „ rat nempe fagaciffimus Vir quod fola Natura
 „ τὰς νόσους κείναι, καὶ ἐξαρκέει τὰ πάντα πᾶσι. At-
 „ que haec omnia peragit Natura pauciffimis
 „ fimpliciffimisque adjuta Remediorum formulis,
 „ alicubi etiam prorfus nullis. Vid. *præf. pag.*
 „ 19. 20. Et iterum *pag. 22.* veram medendi
 „ methodum ftabiliens. „ Quæ vero fundi, in-
 „ quit, noftri eft Calamitas, jam diu ab anti-
 „ quiffimo, & peritiffimo Duce *Hippocrate*, &
 „ priſca medendi methodo, caufarum conjuncta-
 „ rum (utpote quæ certo fe prodant) cognitio-
 „ ni fuperſtructâ deſcivimus : unde eft, ut quæ
 „ hodie exercetur, a Logodaedalis conficta, con-
 „ fabulandi magis fit ars quam medendi.

Dein in Epiftola ad *Pammanum pag. 326.* lo-
 quens de edendo fuo in *Chronicos commenta-*
 rio „

rio,, singuli, ait, me dies docent quam sit ars,
 ,, duum coeptum id; & quam periculosa ple-
 ,, num aleæ. . Cum apud scriptores rei medicae
 ,, (Divinum *Hippocratem*, si demas, atque ali-
 ,, os paucissimos numero) vix ulla deprehendi
 ,, queant Vestigia, quibus adjutus . . . iter fa-
 ,, ciam., Ac rationem esse subjungit, quia quid-
 quid plures promittunt, sunt tantum ignes fatui,
 non veræ faces, hypothesebus superstructæ, quas
 Lascivientis Ingenii, & Phantasiæ Luxuria pepe-
 rerat.

Objicere contra quis posset *Sydenhamum*, ut
 ut *Hippocratem* extollit, tamen invenisse quod
 sæpe alia longe ab Hippocratica sit ineundum
 Via; siquidem fateatur se vehementi desiderio
 Methodum certiolem, minusque lubricam expis-
 candi & stabiliendi *in semitas nullo antea pede*
calcatas pertractum fuisse.

Verum jam pridem dixi *Sydenhamum*, vel non
 legisse autores, vel quod probabilius, autores qui-
 dem legisse, tamen quia forte omnibus diffidebat,
 quasi legisset omnino nihil, in ipsa Praxi a prin-
 cipio ad finem ab ipsa eaque sola Natura edoce-
 ri voluisse. Hinc mirum nihil, quod testetur se
in semitas nullo antea pede calcatas pertrahi:
 quum autores negligens nesciverit aut potius ne-
 scire voluerit, quasnam unquam semitas calcave-
 rant Medici. Unde id saltem patet quod in praxi
 aliquando minus fortè hæsitasset, si hippocratica
 semper præ oculis habuisset. Quare is, qui sæ-
 pius conquæstus fuerat fastidiosam in morbis va-
 rietatem, viresque & ætatem ad perferendos La-
 bores in invenienda Cuique propria curandi Met-
 hodo prorsus imbecilles; postea in *scedula moni-*
toria

toria de novæ febris ingressu, pag. 538. quæ ex ultimis Viri operibus est, testatur quamplurimarum specierum febribus certa quadam & unica methodo posse mederi: scilicet qua Misto sanguini subeuns purgatio opio sedetur. Ut profecto Teste ipso in Arte jam confecto & insenescente pauci morbi fuerint, ad quarum Curationem per *semitas nulla antea pede calcatas* pertrahi medentem oportuerit.

Quin & is, qui in Epistola ad Doctiss. *Tb. Short* dixerat sic a Natura se comparatum, ut quod temporis alii Libris legendis, id ille omne meditationi impendere soleat; neque tam inquirere an sibi assentiant alii, quam quidem utrum quæ ipse tradat cum veritate consentiant; cui etiam occubatur,

*Sic Te scientem non faciunt Libri
Et dogma pulcrum: Sed Sapientia
Enata rebus, Mensque facti
Experiens, animusque felix.*

Idem, inquam, ille confitetur postea palam quanto ipsi detrimento hoc fuerit, dum in Epistola ad *Godartium* scribit, „ Licet xxx. annorum, & quod „ excurrit, spatium, quibus ego non indiligenter „ in Morborum observatione versabar, sufficere „ posse videatur, ad majorem, quam in ipsorum „ Cognitione feci, profectum faciendum; attamen „ haud temere affirmo. Quod . . . ne quadru- „ plicatus quidem horum annorum Numerus etiam „ in Homine Occupationibus Medicis distractissi- „ mo, fatis erit ad eundem in omni Medicæ Ar- „ tis, quaqua patet, circuitu, ritè perficiendum.

Nec mirum sane quod pro eo, quo erat, candore fateretur hocce: quandoquidem supra satis superque ex Hippocratica Historia constiterit quantæ molis erat Medicam condere artem. Quod profecto Medico cuivis impossibile. Quin & Medicinam cum unoquoque Medico renasci velle, haud minus foret absurdum, quam velle Naucleorum quemque solo observatu discere, & indefessa indagine expiscari oportere Astrorum fixorum errantiumque Doctrinam, juxta quam Navim dirigeret; & Nauticam Acum, vimque, qua donatur, Magneticam; Geographicas quoque Tabulas, quæ Regionem quò pergendum, quæ scopulos evitandos rupesque indigent. Sane millena prius naufragia erroresque contingerent, quam rudis quisque homo *Palinurus* fieret.

Quod si forte longorum annorum erroribus & periculis captis tandem aliquis superstes, horum plurimum in cognitionem veniret; Nauticæ artis imperitis constaret, arbitror, quanta cum certitudine Ars illa hucusque culta foret. Quod cum in *Sydenhamo* contigerit, qui *Hippocrati* laudando longe imparem se fassus est, quia Doctrinam ipsius divinam perpetuo ille observatu confirmatam stabilitamque cernebat: quique errasse pluribus Operum suorum locis scribit quotquot ab *Hippocrate* desciverant; qui denique asseverat Medicinam, qui bona atque unicè vera via in morbis cognoscendis & curandis processit, *Hippocrati* vel superiorem vel parem habuisse neminem: abunde convincimur inconcussæ Hippocraticorum firmitatis, futuræque in clinica praxi felicitatis, si quis Hippocratica disciplina probe instructus, ad illam sese accinxerit.

Doctiss.

Doctiss. *Foësius* eruditus in *Hipp.* commentator in præfat. ad *Libr. Epid.* maxime ad *Libr. I. III.* Sæpius conqueritur Hippocratica tam parum Medicorum volvi revolvique manibus; *Hippocratem* veluti solem esse cujus plerique ad spectum non ferant, quia, „ *Hippocrates*, ait, natura admirabilis est, genere toto gravis, artis „ complexione insignis, clarus, præceptionum „ comprehensione infinitus, verborum ornatu „ grandis, interdum pressus, concisus, sententiis „ creber & sapiens, compressione rerum brevis, „ & ob eam ipsam causam obscurus. Doctri- „ nam vero ejus in I. & 3. *Epidem. Libr.* ita „ laudat „ ut ex hoc, veluti *Hippocratis* opere „ medico curationum artem, tanquam suppel- „ lectilem Tibi adornare sit facillimum, possisque „ his instructus per media ægrorum triclinia tutus „ & integer omninoque admirabilis, veluti *Cadu- „ cæo ornatus, oberrare.*

Duretus ingens illud *Galliæ Lumen in Coacis Hipp.* fol. 267. „ *Fremant*, inquit, licet omnes, dicam „ tamen quod sentio, majorem scientiæ & praxeos „ ubertatem comparari a studioso *Hippocratis* u- „ no die, quam ab istis pragmaticis uno sæculo.

Georgius Baglivus Professor Romanus ob singularem eruditionem atque Hippocraticum studi- um Clarissimo *Hottono*, olim in hacce Academia Medicinæ ac Botanices Professore, singulari Li- terarum commercio amicissimus, præcipuisque An- gliæ, Galliæ, Germaniæ, Italiæ Medicis accep- tissimus, idem de *Hippocrate* judicium tulit. Vi- deatur Tractatus ejus de *Fibra motrice* Clementi XI. Pontifici Romano dicatus, pluribus in locis, ac præsertim §. 1. in *Præctice novam*, ubi in

præfatione tractasset de Methodo Neotericorum,
 „ Cum igitur, inquit, compererim hac via me nun-
 „ quam ad optatum exitum perventurum, missis
 „ cæteris Libris totum *Hippocratis* me studio tra-
 „ didi, aliquam bene medendi rationem inde asse-
 „ quturus. Et cum eum non semel relegissem,
 „ & prope memoriæ mandassem, proprio Mar-
 „ te volui in Italiæ Nosocomiis dictorum illius
 „ periculum facere; nec sine admiratione depre-
 „ hendi Doctrinæ illius veritatem tanquam ex
 „ Tripode prodeuntem. Cognovique illum de-
 „ mum esse verum artis medicæ Ducem, Magis-
 „ trum, & Auspicem: diuque hanc Veritatem
 „ expertus liquido cognovi rarò illum in Ægro-
 „ torum curatione aberraturum, qui omnes *Hip-
 „ pocratis* textus memoria comprehenderit, dein-
 „ de noverit illos simul componere, compositos-
 „ que conferre ad Curam; in quo certe tota præ-
 „ xeos sapientia consistit . . . Hæ sunt deliciae
 „ *Hippocraticæ* quarum epulis soli fruuntur, &
 „ saturantur, quibus discendi studium est *ab uno*
 „ *Hippocrate*: cujus quidem quælibet sententia,
 „ veluti Senatus Consultum, litem componit in
 „ arduis morborum curationibus.

Idem in Epist. ad N. *Andry*, Medicum Paris.
 Med. Lect. ac Profes. Reg. sic scribit, Je suis
 „ ravi de voir par votre Lettre, qu'en ce têmes,
 „ ou la Medicine est comme sur le point de pe-
 „ rir, par les speculations & les hypotheses,
 „ dont on l'accable, il se trouve en France des
 „ Esprits éclairés, qui voient le danger qu'elle
 „ court, qui reconnoissent que l'unique moyen
 „ de la conserver, c'est de fuir le faste des o-
 „ pinions, & de recourir à *Hippocrate*, pour
 „ ap-

„ apprendre de lui , comme de l' Interprete de la
 „ Nature , le chemin de la verité.

Doctiss. *Pallilius* in Epist. ad *Bagliv.* alloquens quosdam *Hippocratis* detrectatores , chemiâ maxime infatuatos , Nonne vides , ait , quantam sibi , gloriam in tua Batavia (Nostrum *Le Mortium* , præcipue alloquitur) comparaverit omni ævo , memorabilis *Sydenhamus* ? Ille errores quam plurimum nostri sæculi medicorum detegendo , seseque *Hippocratis* præceptis addicendo , praxim Medicam a Nebulonibus deturpatam ornavit , defendit , restituit. Quam non famam sibi peperit in Galliis . . . *Duretus* omni æternitate dignus , quod *Hippocratem* tam bene intellexerit & illustraverit ? &c.

Infinitus ero si omnes , qui hoc modo de *Hippocrate* , germanisque ejusdem Discipulis , locuti sunt , Autores retulerim. Pauca ex his delibasse sufficiet , quæ abundè evincunt quantus in Medicina faciunda *Hippocrates* , qualisque fuerit.

Quibus ita stabilitis vel sponte cadunt , quæ in Praxeos exercendæ inconstantiam afferuntur , quum XXIII. Saeculorum examen demonstraverit Praxeos unam esse modò methodum , quæ observata religiosius prosperos , neglecta vero sinistros dedit effectus. Unde videor defunctus officio respondendi ad hanc secundam Theseos objectionem. Verum ut ipso opere demonstrem quid Hippocratica Veritas cunctis præstet opinionibus , unum atque alterum exemplum afferam Rerum earum quæ maxime in Disputationem cadunt , quæque præcipue in Medicorum proferruntur opprobrium ; quorum alterum MISSIONEM

SANGUINIS spectabit, DIÆTAM alterum.

Primo itaque objicientes in Medicinam audimus sæpe claros aliis in Disciplinis Viros, quod noverint Medicos complures, Missionem sanguinis ubique fere utentes, alios eam ubique fere improbant; Eandem frequentius alios usurpantes, rarius alios; Nonnullos vidisse se, ajunt, qui gauderent quod in Acutis per M. S. & purgantia ægros in debilitatem extremam conjecissent, alios iterum qui eam licet vicibus crebram, tamen Copia pauciores instituerent. Recensent Nobis nationes integras, quarum aliæ minus, magis aliæ in M. S. inclinent. Temporum meminerunt quibus paucos, temporum quibus plurimos, se adhuc viventibus, venæ sectio nanciscebatur Patronos. Quibus pathetice recensitis vel in diversas diversi sententias, quo fundamento ipsi viderint, abeunt; vel stabilem Medicinæ Basin esse præfractè negant.

Sane M. S. plurimos lethi è faucibus eripuit, & sanitati reddidit: verum cum aliis egregiis sanitatis aut conservandæ aut restituendæ adminiculis tristem hanc sortem subiit, ut, quia sæpius prodesse visa, ubique fere convenire deprædicaretur. Hinc tandem Mortalibus ingens hominum Caterva per M. S. interire animadversa. Proximum erat ex his oppositis observatis animum acuere, ut tandem quibusnam in morbis, aut quonam morborum in stadio, aut quibusnam subjectis profuerat, nocueratve, distingueretur, ut pag. 24. dixi castos illos Naturæ observatores Primævos mortales fecisse. Verum ut plerumque fit in Rebus humanis, quod qui opinionem reprehensione dignam reprehensurus sit, præ vi
dis-

disputandi, ceu rapido flumine abreptus, in oppositam planè sententiam, non minus priore à vero aberrantem, abeat; sic magna cum hominum pernicië in Medicina contigit: dum Medici noxas ex intempestiva M. S. natas condemnaturi, eandem propemodum proscripserunt. *Dum vitant stulti vitia, in contraria ruunt.* Nam & qui M. S. nunquam fere non laudant, & qui eam ubique vituperant, ut & omnes qui ex præjudicata opinione in eandem minus, vel nimium inclinant, æquè infortunato cum successu utrique agunt. Æterna scilicet observata, quæ collegit tradiditque *Hippocrates*, quæque *Aretæus Cappadox*, & quotquot casti naturæ observatores in hunc usque diem extiterint, confirmarunt, absque exceptione ulla docent;

1. M. S. optimam uno in morbo, in alio pessimam esse.
2. M. S. in eodem morbo certa quadam institutam die, arcere mortem, quam alio die instituta accelerat.
3. M. S. ad certam copiam factam curare integre; ad minorem copiam morbum accendere; ad copiam multo majorem ex Acuto morbo producere Chronicotatum, quæ hominem plures per annos excruciet.
4. M. S. ad eandem copiam, in eodem morbo, eodemque in morbi stadio celebratam ægrum unum Lethi e faucibus eripere, Letho alium tradere.

Primam hancce veritatem innumeris observamus exemplis, ubi M. S. in morbo calido acuto inflammatorio sæpe cum maximè prodest: in languido inertis mucoso, plerumque obest. Hinc

videas *Hippocratem*, & quotquot ipsum sequuntur, M. S. instituere, vel omittere, prout horum alterutrum plus minus obtineat; quum in Acutis saepe Naturam effrænem ad moderamen ducere necesse sit, ubi eidem languenti & inerti in Chronicis potius calcar addi oportet.

Quam praxim nunquam satis laudandus confirmat *Sydenhamus*, qui tantas ubique laudes de M. S. canens, Eidem tamen pag. 84. multorum originem malorum adscribit; imperitos Medicos perstringens, qui V. S. Catharsi, & Regimine inepto suos ægros febre intermittenti vernali laborantes, ad extremam debilitatem ducebant, ita ut cum eadem in Autumnum usque conflictarentur, inque ipsam quandoque Maniam inciderent. Timet quoque a V. S. in Tertianis autumnalibus, maxime si illa Constitutio fuerit admodum Epidemica; quia nisi febrim ilico confodiat, solet illam quam pertinacissimam efficere, ita ut senes haud raro inde ipsam mortem subeant. M. S. in Quartana autumnali adeo obesse censet, ut qui juvenes intra VI. Menses juxta earundem febrium decursum liberati fuissent, adhuc per VI. alios Menses eadem corriperebuntur; ætate autem provectiores longe adhuc pejus inde afficerentur. Videatur quoque hic loci *Tulpii obser. Med. Lib. 4. cap. 52.*

Idem *Sydenhamus* pag. 446. in Podagra docet V. S. licet in hoc morbo a multis, ut proficua deprædicetur, illum tamen immaniolem, atque frequentiolem reddere; nec institui oportere, nisi forte per accidens. Ut v. g. quando patiens juvenis est, & immodica pergræcatione insigniter calefactus. Confirmavit id nuperrimum ex-

em.

emplum Principis, qui cogens Medicos suos aliquod ut excogitarent Remedium, quo ilico a Paroxysmo liberaretur, post M. S. aliquantis per liber fuit; deinceps vero malum ita incrudit, ut qui antea bis in anno, dein omni ferme mense paroxysmo vexatus sit.

Tamen hujus veritatis ignaros esse complures Medicos, non est quod inficias eam: quos *Molierius* in Comœdia pulcrè depinxit, veluti quibus in omni Morbo aliud vix agendum videtur quam *Saignare*, *clysterare*, & *purgare*; & si morbus sit pertinax, *resaignare*, *repurgare*, *reclysterare*.

Dixi Secundò *M. S.* in eodem morbo certa quadam die institutam, arcere mortem, quam alio die facta accelerat.

Sic in acutis febribus *M. S.* mox initio facta, in corpore plethorico, robusto, juvenili, calidissimo, nullis adhucdum signis apparentibus quæ doceant in Resolutionem, vel Criticam evacuationem abituram Naturam, egregiè juvat: Eadem instituta in eodem morbo die 4. finito, 5. 6. &c. hominem plerumque pessumdat. Sanguinem enim pauculum, qui in venis residens labentem vitam utcunque sustinebat, jam educunt; sanguine reliquo compacto, in arteriis hærente, nec revulsione, quam intendunt, juvando: quin & Naturam fatali ferè necessitate eò perductam, ut in suppurationem, ceu unicam citi interitûs evadendi viam, abeat, ita prosternunt, ut huic negotio planè impar reddatur.

Objiciet quis ex ipso *Hipp.* contrarium apparere; siquidem ille *Epidem.* 3. pag. 1104. in ægro octavo, *Anaxionis* pleuritide sæva, & qui-

dem sicca laborantis historiam tradens, ubi omnia notabilia symptomata ad sextum usque diem narraverat, subjungat: „Fotus nihil profecisse, „septima die moleste habuit; nam & febris intensendebatur, nec dolores remiserant, & tussis infestabat, & difficilis spiratio inerat. Octavo die fecuerunt in Cubito venam, multus sanguis, qualis debuit, effluxit, dolores certe remiserunt . . . 34 die sudore per totum Corpus diffuso . . . judicatione absolutus est prorsus.

Resp. Ipsum *Hipp.* textum objectionem totam diluere; quum ex eo pateat post inflammationem Laterum primam, subsequutam esse alteram priori non mitiorem. Quæ Causa impellit nonnunquam prudentem Medicum, ut in hoc anticipi Casu V. S. instituat ultra primum inflammatorium Morbi stadium. Unde *Foësius* notat hoc veluti rarum quiddam ab *Hippocrate* notatum, quia veteres non solebant M. S. post. IV. diem instituere.

Dixeram 3. *M. S. ad certam Copiam factam curare integre; ad minorem copiam morbum accendere; ad Copiam multo majorem ex Acuto morbo facere morbum alium Chronicum, qui hominem per totam fere vitam excruciet.*

Uno eodemque exemplo hujus triplicis propositionis membra probantur. In Initio Febris acutæ inflammatoriæ sævissimæ, sanguis detractus, donec Symptomata levare, & vires vitæ debilitari incipiant, ex largo vulnere fluens sæpe sanavit ægrotum: sanguis detractus ad parvam quantitatem ex vulnere parvo, febrim longe ferociorem, citiusque tenella corporis vasa destruentem effecit: sanguis denique missus, donec symptoma-

ta omnia mitigata prorsus, viresque omnino prostratæ sint, homines reddidit languidos, & tota vita ineluctabilibus quandoque Morbis conflictantes.

Hinc sapiens ubique *Hipp. Lib. de locis in homine pag. 416.* tradens Curationem Peripneum. & Pleurit. recensensque compendio quæ aliis sparsim locis habet, religiose vetat febrim continuam per VII. dies omnino sedare, sed tantum, ne nimis ferociat, moderari jubet.

Aretæus Cappadox in curat. Pleuritidis S. M. tantum jubet ad Symptomatum Tolerabilitatem, neutiquam ad eorum integram cessationem. Ideoque M. S. repetendam potius esse semel pluriesve, si expedit, quam una vice Naturam omnino prostrernere.

Idem in *Angina* vetat V. S. ad caloris febrilis integram ablationem.

Mirum profecto quod *Sydenhamus* hanc in rem scribit *pag. 124.* in febre pestilent. & peste annor. 1665. 1666. Miris ibidem exemplis docet V. S. ad copiam debita minorem institutam omnia mutasse in pejora, impredientibus scilicet ægrotantium necessariis crudeliter commiserantibus, ne fieret V. S. largior. Pejus propterea esse sanguinis non satis, quam omnino nihil, misisse: Siquidem in teterrimo hoc morbo, non misso sanguine sudor provocari poterat, qui sæpe Pestem profligaverat; misso vero paucio sanguine, provocari omnino non poterat: unde & hisce ægrotis pereundum fuit. Quæ eadem M. S. ad sufficientem missa & repetita copiam, Tumoribus Pestilentialibus nondum apparentibus, erumpentibusve, felici Curatione beaverat ægrotantem. His vero binis neglectis Regulis, V. S. pessima quæ-

quaeque produxiffe. Quam rem a plerisque ignoratam conqueritur magnus ille vir in causa fuisse, ut *Diemerbroekius* alique M. S. in Peste proscripserint.

Objicietur forte contra hanc 3. propos. ipsa *Sydenhami* autoritas, M. S. tam copiosam in Pleuritide praescribentis, ut vires omnino prosternantur, & febris suffocetur planè juguleturque. Cur ergo is, inquit nonnulli, non metuit ne Chronicos in Morbos ægrotantes conjiceret?

Respondeo *Sydenhami* methodum hac saltem in parte bonis atque confectis in arte Viris minus probari, utpote qui testantur saepe ortum hinc se vidisse id, quod immortalis *Hippocrates* Vates praedixerat: atque hoc ipsum testari quantae molis sit Medicinam cum unoquoque Medico renascentem velle; quandoquidem ingens alioqui *Sydenhamus* hac in parte minus rite processerit. Qui si *Hipp.* legisset, aut saltem ut Ducem secutus esset, procul dubio felicius Pleuritides sine insequenti Naturae languore curavisset. Vid. pag. 26.

Quarta propositio est hæc: *M. S. ad eandem Copiam, in eodem morbo, eodemque in morbi stadio peracta, uni prodest, obest alteri summopere.* Triplici modo hæc propositio vera est.

1. Ratione apparentium evacuationum.
2. Ratione causae morbi.
3. Ratione subjecti.

Quoad primum, exemplo sit Peripneumonia. M. S. facta in statu inflammatorio, nullis adhuc signis evacuationis naturalis, aut resolutionis, conspectis, morbum saepe jugulavit, hominemque reddidit sanitati: Alium verò hominem in mortem, ejusve saltem in ingens periculum

con-

conjecit, dum celebrabatur eadem, qua in prioribus, & copia & morbi die; ubi Natura jam coeperat per bona sputa, aut per urinas, aut per alvum materiem morbificam ad exitum praeparare, aut & re ipsa eliminare: Quae in hoc suo negotio evacuantibus impedita, ceu telo confossa succumbit.

Hic juvabit adnotasse quo modo Cl. *Petitus* Paris. Medicus in suis eruditissimis ad *Aretæum Cappadocem* Commentariis in Cap. de curat. peripn. mirari fatis & secum concoquere nequit V. S. ab *Hippocrate* praetermissam fuisse eo maximè in loco ubi hujusce Morbi Curationem tradit; laudat verò *Aretæum*, quod ilico in hoc morbo M. S. instituat.

Verum quid istuc rei est? Magnus *Hipp.* consueverat Morbi Curationem cujusunque sic describere, quemadmodum ab ipsa curari Natura saepe observabatur; sive per benignam Resolutionem, sive per Criticam evacuationem, ut per sputa, per alvum, per urinas, per haemorrhagias varias, &c. sive per bonam metastasin. Medicum vero vocat Θεραπευτήν id est Ministrum, cujus tantum est Naturam, an salutarem sibi viam paret, e propinquo observare, eique, si viam bonam affectans debilior existat, opem ferre. Hinc saepe Missionis sanguinis in *Peripn. Pleurit.* aliisque inflammatoriis morbis ne vix quidem meminit. *Aretæus* autem *Cappadox* traditurus Curationem horum Morborum, ponit Medicum ad primordia mali statim accersitum: quando de Morbo jam constat, nullis adhuc resolutionis vel criticae evacuationis indicibus apparentibus: quo in casu M. S. periculo ægrum eripit.

Hinc

Hinc *Hipp.* generalem regulam statuit, juxta quas evacuationes omnes institui oportet, *Lib. 3. de morb. pag. 488.* jubet enim ibidem alvum, non purgare, sed lenire, primis diebus invadentis Pulmonum, Laterum, Capitisque inflammationis. Sed illud *Lenire alvum* jubet magna fieri cum circumspectione. Si enim multum per alvum secedat, mortem, ait, post diem V. affore, Quid ita? Quia Natura curationem molitur per evacuationem, morbi genio convenientem. In *Peripn. & Pleurit.* plerumque per sputa bona satisque copiosa, secedente autem per inferiora humore, „ superiora siccescunt, neque sputum per superiora repurgatur. „ Quae ergo meta agenti? „ Inferiorem igitur alvum neque nimis sisti oportet, ut ne febres increscant; neque nimis dimitti, ut sputum sursum dimitti possit, utque „ aeger viribus valeat. „ Idem paulo post in *Pleuritide* repetit. Ex hoc exemplo simul intelligimus cur sapiens ille Naturae observator omnes omnino evacuationes prohibeat.

Neutiquam ergo hi Magni Medicorum Parentes *Hippocrates & Aretæus* contrariam curandi tradidere Methodum.

Quod eo evidentius patescit, siquidem & ipse *Hipp.* descripturus officium Medici, qui ad aegrotum hujusmodi accersitur, crudo omnino existente adhuc morbo, Rem eodem, quo *Aretæus*, modo exordiat.

Sic *Libr. de rat. vict. in acut.* generalem Regulam cudit; quam juxta Medicus agat, dicendo, „ In morbis acutis sanguinem detrahes, „ quae Lege? si vehemens fuerit morbus, & qui aegrotant ætate florenti fuerint, & virium robo- „ re

„ re valuerint. „ De sputis, alvo, urina, &c. non dixerat, utpote de his agens, in quibus horum appareat prorsus nihil.

Libr. de affect. intern. In varice pulmonis cum tussi sicca, rigore, febre, & orthopnoea, jubet M. S. iterum eadem de causa.

Libr. de diet. in acut. jubet in Angina, si vehemens causa hanc inflammationem fecerit, sanguinem ilico mitti; quam M. S. *Lib. de locis in homine* ex Raninis institui venis, & ex Brachio præcipit.

Lib. 3. de morb. in volvulo, seu ileo, ubi fumis ilico antiphlogisticis Naturæ succurrendum est, M. S. commendat.

Evidentius iterum *Lib. 1. de morb.* in Pleurit. & Peripn. jubet M. S. sed qualibus? ficcis; ubi nullas affectatas a Natura vias cernit medicus.

Iterum *Lib. de Diet. in acut.* loquitur de V. S. vel Alvi solutione instituenda in Pleuritide, quando dolor manet continuus, ad calida fomenta nihil remittens, nec sputa minimè prodeunt.

Objici contra posset M. S. &c. præcipi ab *Hipp.* etiam præsentibus sputis *Lib. de diet. in acut. pag. 401.*

Sed addit disertis *Hipp.* verbis sputa ab iis aliena quæ apparere consueverant, imo talia quæ semper Medicis damnantur, si sputa, ait, Rubra, aut Livida, vel etiam tenuia, spumosa, & florida, sputa nempe talia quæ nedum levant morbum, sed quibus prodeuntibus morbus formidolosius insurgit.

2. *Ratione causæ morbi*, nomine ejusdem, propositio hæc quarta vera reperitur. Sic

Sic *Hipp. Lib. de affect. intern.* in tradenda Curatione doloris Ischiadici, ejusdemmet morbi diversas intuens causas, quarum altera frigida, calida altera est, nullam M. S. mentionem facit in curando dolore Coxario à Pituita orto: mox vero ubi ad eundem dolorem ex sanguine ortum sese convertit, M. S. imperat cum fomentis.

Aretæus Capp. de curat. acut. Lib. 2. cap. 5. commendat V. S. si Volvulus ab Inflammatione; eandem vero condemnat, si a causa frigida vel a corruptione ortus fuerit.

Sydenham pag. 101. 102. 103. M. S. præscribit ad certam modo copiam in Mania, orta ex inveterata Melancholia & atra Bile; si vero in Mania ab evacuationibus & debilitate nata instituat, furorem, dicit, ad tempus demitti aliquantulum, sed tamen multiplici observatione constituisse quod post M. S. in perpetuam ac prorsus incurabilem fatuitatem versa sit.

Denique obtinet hæc propositio *ratione subjeñti.*

Hipp. Lib. de rat. vict. in acut. ut mox ante jam recensui, „ In acutis sanguinem detrahes, „ . . . si ægrotantes ætate florenti fuerint, & virium robore valuerint.

Aretæus de curat. Lib. 2. cap. 2. jubet M. S. in sanguinis per pulmonem sputo; sed ea lege, ut id non fiat, si aeger tenuis, & sanguine inops sit.

T. Sydenham pag. 54. sanguinem neutiquam misit in pueris vel senibus, vel etiam in junioribus, diuturno antea morbo confectis, ut *pag. 60.* ait, dum in eodem ipsissimo morbo principem ac primum locum Phlebotomiae tribuebat,

si

fi corpora essent robusta, athletica. Didicerat nempe fidelis ille Naturae Discipulus, si phlebotomiam his imperaret, quod sanguis etiamnum „ citra ejusmodi imminutionem plus satis debilis suae despumationi obeundae prorsus impar redderetur. Unde totius massae perversio, ac „ proinde forsan ipsius aegri interitus sequeretur. . . . Quanquam, pergit, haud me latet „ aegros temeraria S. M. multatos convenienti- „ um Cardiacorum usu aliquando servari, sanguinemque ad tenorem defaecationi suae peragenda idoneum restitui posse. Sed praestiterat plagam non infligi, quam sanari.

Attamen, ut dixi, in eodem illo morbo in Athleticis corporibus Juvenum, in temperamentis sanguineis ait V. S. sine salutis periculo omitti non posse; qua omissa viderat Pleuritides oriri, Phrenitides, aliosque morbos.

En primum exemplum doctrinae Medicae, in tantam apud Medicos disceptationem venientis, tam simplicis tamen evidentisque, ut miremur *Helmontium*, *Botallum*, aliosque in tantam ea super re sententiarum discrepantiam abiisse: quum Hippocratica, id est, juxta ipsam directam Naturam doctrina, tam nitide tamque accurate rem totam sic extra omnem disputationis aleam collocaverit, ut quid amplius circa eam dubites invenias prorsus nihil.

ALIA nunc tractanda venit disputationis materies de *Dieta* scilicet, seu *victus ratione*, cum sanis praescribenda, tum aegris. Quam circa rem Litibus inter sese Medici, vah quantis! belligerantur. Ut putem hoc maxime ex capite sese ridiculos exhibuisse. Raros quippe praeter Hip-

poeraticos reperiās quorum ab altero alter non discrepet. An forte quia tantis per se involuta latebris res sit? Certe Hippocratica adeunti tanta rei, ut prorsus stupeat, simplicitas apparet; mirarique quod hic ita cespitent multi, satis nequeat.

Diaetae praescriptio tanti habita *Hippocrati* fuit, ut in sua jurandi formula jusserit jurare Medicum.
 „ Se victus rationem, quantum facultate & judicio consequi poterit, ægris utilem praescripturum,,. Quam rem jurejurando confirmandam etiam Academiae hujus Proceres religiose velint. Sanè videmus hanc tanti duxisse Veteres, ut de ea potius, quam de formulis concinnandis agant; rati nimirum bonam victus rationem tantum, si non plus, quam pulvisculos, pilulas, aliasque laudabiles ex Pharmacopœa desumptas præparationes, ad morborum Curationem conferre. Unde pulchrè *Hipp.* scribit *Lib. de Arte.*, „ Si in re medica, aut apud Medicos Curatio ex purgantibus aut sistentibus Medicamentis tantum constaret, parum efficax esset nostra oratio. Nunc verò qui inter Medicos maxime celebrantur, & Victus ratione, & aliis etiam modis curationes faciunt; quæ non Medicus modo, sed ne plebeius quidem omnino rudis, ex arte profecta esse negare audeat.

Acturus idem *de Diæta ægrorum in acutis*, Libro auro contra cariore, putat vel hinc boni Medici utilitatem necessitatemque patefcere. Absque studio enim Medico sciri posse a quopiam, Medicamenti, aut alterius rei, V. C. Ptisanæ virtutem; sed absque studio medico ignorari, quomodo re vera sese habeat morbus, quomodo danda

da sit Ptisana, &c. qua forma, quo die, quove diei tempore.

Quæ cum absque medico studio sciri nequeant, magnus ille Vir ortos hinc credit eorum errores, qui absque seria indagine rem pro imaginationis ludibrio definientes, circa omnia hæc Capita in varias varii sententias abiverant.

Hinc, ait, artem ipsam vituperari nulla quasi esset, quum quod unus exhibuerit Medicus, alter id damnet. Vulgus hinc pronum ut credat artem totam nil nisi speciem divinationis esse; quia divinatores, haruspices, auguresque ita inter sese digladiari vident. Huc usque *Hipp.*

Veniamus nunc ad Diætæ in acutis examen.

Quæritur 1. An alendus sit æger? Affirmativè *Hipp.* respondet. Quippe Bilis ipsi ubique multorum in acutis malorum origo est, quod experientia nunquam non confirmat: Si Bilis nil invenit, in quod agat, terribilia prodit symptomata. Vetus quoque Chylus humoresque omnes longo repetitoque circuitu acriores fiunt, suæque, quibus continentur, vasa destruunt, ni novo Chylo, ceu Balsamo, mitigentur.

Quæritur 2. Quid sit dandum?

Censet *Hipp.* Ptisanam, seu Hordei decoctum omnibus anteferendum aliis in acuto morbo. Quum nunc boni practici advertant opus esse cibis potibusque fluidis, facile digerendis, putredini adversis, siti contrariis, causæ morbi cognitæ oppositis; non datur aliquid Ptisana melius, hisque dotibus ditius; maxime si cum grato quodam acido misceatur. Decocta panis &c. huc quoque referuntur, quæ forte priore minus flatulenta.

Quæritur 3. Quandonam dandus cibus?

Resp. *Hipp. Lib. de Diæt. in acut.* & in pluribus *aphorismis*, quod mox latius patebit, eo dandum tempore, quo febris vel abest, si intermittat; vel lenior est, si remittat.

4. Quoties dandus?

Resp. *Hipp. ibidem* semel vel bis in die, prout æger, dum sanus existeret, consueverat. Liceat hic cum pace Manium Hippocraticarum dicere, Europæeos saltem Medicos diuturno rerum usu observatuque didicisse, quod minori Copia, sed magis repetita, præstet Cibos exhibere: quum viscera vi morbi debilitata vel turbata nimia Copia simul sumpta graviter laborarent opprimerenturque.

5. Qua vi & copia singula vice?

Hic tandem Hippocratica elucēscit sapientia. Vult enim primo consideret Medicus quantum temporis sit duratura Febris: adeoque totus est in signis, quæ hoc doceant, tradendis. Hac re occupatur toto Libro *de Crisibus*, huic innixus Regulæ,, Crisium quæ brevi meliorem fore statum portendunt, eadem fere sunt, quæ sanitatis, signa. Hinc libro hoc citato, *Lib. de Diebus judicat. de Coacis prænot. in Epidem.* in *Aphor.* &c. jubet Medicum attendere ad omnia, quæ in ægro plus minus a statu sano recessere, idque in actionibus omnibus vitalibus, naturalibus, animalibus.

Hinc Libro *de dieb. judicat.* „ Magnam artis, „ inquit, partem esse duco, posse, quæ rectè „ scripta sunt, speculari. Qui enim hæc novèrit, „ rit, iisque utitur, is mihi in arte non multum „ falli videtur. Unamquamque sane tempestatum

„ an-

„ anni, & morborum conditionem exactè ad-
 „ discere oportet, & quisnam morbus bonus,
 „ quis periculo conjunctus, aut in temporis con-
 „ ditione, aut in morbo, quinam morbus lon-
 „ gus sit, & lethalis; longus quinam salutaris;
 „ acutus quinam lethalis, acutus quinam saluta-
 „ ris. Ex quibus tum judicatoriorum dierum fe-
 „ ries contemplanda est, tum etiam prædicendi
 „ facultas suppetit. Prætereaque *ex his, quibus*
 „ *& quando, quamnam victus rationem præscri-*
 „ *bere oporteat, cognoscere licet.*

Aphor. 1. n. 12. docet Medicum quo pacto ex
 exacerbationum varietate, & temporis conditio-
 ne, & excretionibus variis melioribus vel pejo-
 ribus citius vel tardius apparentibus hoc agnos-
 cat. Præcipuum in hisce fundamentum desumit
 a diebus indicatoriis, vide *Aphor. 2--24. 4--36.*
4--71. Quorum omnium exempla in *Epidemicis*
 tradidit.

Objicies ex ipso *Hipp. Aphor. 2--19.* „ Acu-
 „ torum morborum non omnino tutæ sunt præ-
 „ dictiones, neque mortis, neque sanitatis, „ Hinc-
 que signa morbi longius breviusque duraturi cer-
 ta non esse, adeoque Regulas præscribundæ
 Diætæ hisce signis innixas haud admodum sta-
 biles.

Resp. ideo *Hippocratem* ubique sapientissimum
 sæpe in tradendis suis prognosticis addere suum
 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ adeo ut exceptionem citra ullam
 hæ Regulæ non obtineant. Posset v. g. contin-
 gere in febre continua putrida, ut signa adsint
 omnia, quæ indicent fore ut brevi crisi salutari
 morbus terminetur: & interim, ut nonnunquam
 visum, ad membranam succingentem Costas, vel

alias nobiliores partes tota vis morbi metastatice irruat; faventemque prognosin reddat falsissimam. Verum Regulæ hæ spectant tantum consuetum Naturæ ordinem, quo non turbato, passim sic contingunt: adeoque summopere notandæ Medico, quia sine iis boni nihil, nisi casu tantum, efficiet.

Objicies 2. Ipsum jam olim *Asclepiadem* ut vanum repudiavisse delectum hunc dierum, & ad nostra usque tempora haud incelebres Artis Antistites eum plane ridere, contrarium videlicet quotidiana expertos praxi.

Resp. cum prælaudato *Baglivo*, *Prax. med. Lib. 2. cap. 12. §. 4.* „ Mirari desinant practi-
 „ cantes, si hodie nec frequenter, nec perfe-
 „ cte succedant Crises; ut olim in Græcia: si-
 „ quidem illi Græcarum Legum vel ignari vel
 „ obtrectatores, a principio morbi, ad declina-
 „ tionem usque, Purgantibus, Diaphoreticis,
 „ Phlebotomiis, Spirituosis aliisque impruden-
 „ ter & intempestive exhibitis Medicamentis fe-
 „ re conficiunt ægrotantem: ideo impossibile est
 „ ut humores per tam diversas Remediorum fe-
 „ ditiones distracti ad criticæ despumationis ne-
 „ gotium statò tempore disponantur: sed assiduus
 „ confusionibus agitati, loco criseos perfectæ, in
 „ metastases præternaturales desinant: atque hac
 „ de causa, nec criseos, nec dierum critico-
 „ rum, nec aliorum demum Naturæ motuum Re-
 „ gulas ab Antiquis traditas in febribus observabi-
 „ mus. „ Testatur autem sibi juxta has Regulas
 „ agentis doctrinæ Hippocraticæ veritatem ubique
 „ observari. Videatur *Cap. 12. totum.*

Fatentur equidem practici nonnunquam rerum
 disse-

differentia multarum has Regulas permutari: nam pro varietate materiæ morbificæ, ætatis, temperiei, climatis, temporis anni, sexus, morbi citius tardiusve *κρίνονται*. Sic Pestis, febre pestilentiali; Febris pestilentialis, febri ardente; Febris ardens febre continua putrida acuta, judicatur citius: imo idem Acutus morbus diversos homines affligens citius judicabitur in infante, cui dicente *Hippocrate*, calidum innatum majus, quam in adolescente; in adulta ætate citius quam in senio, in viro citius quam in femina, cæteris paribus; æstate citius, quam hyeme: in Cholericis & sanguineis citius, quam in Phlegmaticis. Verum falluntur qui vel hinc observationum Hippocrat. autoritatem labefactari autument; quum omnia eorum observata circa harum Regularum varietatem, ipsissima *Hippocratis* sint verba; qui cum suis generalibus Regulis etiam has exiguas varietates observari jussit, quique ipsis exemplis in *Epidem.* has easdem observavit.

Majorem autem autoritatem conciliavit suis *Hippocrates* observatis dum experiundi gratiâ, num hæ Regulæ ab antiquis observatæ, sibi que per continuam comprobatæ praxim, in dissitis quoque Regionibus æque atque in Græcia obtinerent, Filios, Discipulosque, ut pridem dixi, quaquaversum misit; atque demum omnia, quæ ipsi notaverant, colligens diserte affirmat sub finem *Lib. prænot.* Et in *Lybia* (ardentissima Africæ parte) & in *Delo*, (Insula Maris Ægæi sive Archipelagi) & in *Scytia* (Regione priorum respectu frigidissima) has omnes Regulas cum suis exceptionibus comprobari.

Quibus omnibus perpensis magnus ille Vir om-

nium has Regulas neglecturorum futuram in praxi infelicitatem cecinit vates : Lib. scilicet 1. *De Dieta.* „ Qui , inquit , omnibus his rejectis ac „ repudiatis , aliam inventionis viam , aut mo- „ dum aggreditur , & aliquid se invenisse jactitat , „ is cum fallitur , tum alios fallit : Neque enim „ istud ullo pacto fieri potest.

Hiscæ ita stabilitis sequitur ut medicus varios in mente Canones ordinet , quos juxta sciat quantum cibi & qua vi dari oporteat : Regula generalis est tantum dari oportere , quo vires queant sustineri , ut coctioni & crisi sufficiant.

Canon itaque primus erit : Quo brevior morbus , eo minus , & debilius offerendum & contra. Si itaque in febris quatuordecim duratura dies tam tenuem & parvam Dietam præscripsero , quam præscribere in febre 3. dierum debeo , æger meus consumetur , antequam febris illa suum vigorem adepta sit. Unde *Hipp. Aphor. 1. n. 9.* „ Considerare oportet etiam ægrotantem , num ad „ morbi vigorem victu sufficiet , & an prius ille „ deficiet , & victu non sufficiet ; vel morbus prius „ deficiet , & obtundetur. „ Et *Aphor. seq.* „ Quibus statim Morbi vigor adest , statim tenuiter alendi. Quibus vero in posterum Vigor , his „ ad illud , & paulo ante illud tempus subtrahendum. Antea vero uberius alendum , ut sufficiat æger. Vide & *aphor. 7. 8. ejusdem sect. 1.* & *Lib. de Diet. acut. pag. 390.* confer cum *Arretæi pag. 74. à Lin. 15. ad 20. & pag. 73. à Lin. 21. ad. 29.*

Canon 2. petitur ex ætate ægri cognita ; quo enim animalia origini propiora , vel senectuti summae , eò difficilius inedia ferunt. Infantes quip-

quippe perpetuo fere fugere & dormire videmus; qui proin deficerent, si quam tenuem dietam adulti ferant, eam & ipsi ferre cogerentur. Hinc dixit *Hipp. Aph. 1. n. 13.* „ Jejunium ferunt om-
 „ nium minime pueri „. Quid ita? Rationem dat *Aph. seq.* „ Quae crescant plurimum habent ca-
 „ lidi innati, plurimo igitur egent alimento; sin-
 „ minus corpus consumitur. „ Rident quidam *Hippocratem*, quod crescentibus plus calidi innati dixerit inesse; sed tamen per sese res evidens est. 1. Quia Cor eo majus, proportionem corporis (si prima post conceptum tempora excipias) quo animal suae propius origini est; adeoque cor illud majores, ad extrema usque, vires exercet.

2. Quia vi illa cordis majore humores per plura vasa fluunt. Quod & praestantissimum ex recentibus inventis *Farhenheyti* thermometron confirmat, quo infantes 1. 2. gr. cal. plusquam adulti gaudere deprehenduntur.

Senes quoque dicimus inedia minus ferre posse; licet *Hipp. Aphor. 1. n. 13.* „ Senes facillimè jejunium ferunt „ & *Aph. seq.* „ Senibus,
 „ inquit, paucus calor, propterea paucis fomitibus indigent; a multis enim extinguitur. „ Sed hinc non sequitur, quod jejunium ferant commodius. Revera respectu caloris plura alimenta validius distantis senes dicendi forent jejunium tolerantius ferre, ut bene *P. Alpinus Lib. 1. de praesag. vit. & mort. aegrot. cap. 2.* advertit; ut & quibusdam videri posset ex eo quod senes haud ita valide, quam pueri, appetere cernantur; verum omnium saeculorum observatu constat paucum illum in senibus calorem

modica, sed continua ali materie debere. Quare & apud illos, quibus jejunia indicere Religio mandat, fenēs veluti rude donati milites excusantur.

Canon 3. desumitur a statu & vehementia morbi, si cognoscuntur. In vigore tenuissima & pauca, in adscensu & descensu eo plus & meracius dandum quo magis distet a vigore morbus. Hoc jam pertractavi ad 1. Can.

Hordei infusum, decoctum, cremor, puls, omnem hic absolvunt paginam. paucis verbis rem totam complectitur *Hipp. Aphor. 1. n. 7.* „ Ubi „ peracutus est morbus statim extremos habet „ labores, & extremè tenuissimo victu ūti neces- „ se est: ubi vero non, sed plenius cibare licet, „ tantum a tenui recedendum, quantum mor- „ bus remissior extremis fuerit. Vide & *Aretaei* „ pag. 74.

Canon 4. colligitur a loco quem æger incolit. Qui enim æquatori vicini tenuem victum facile, polis autem propiores difficulter ferunt. Hinc *Hipp. Aph. 1. n. 2.* Jubet Medicum „ respicere „ Regionem, & *aphor. 1. n. 17.* ubi generales Regulas antea recensuerat, has non ita obligare censet quin aliquid concedendum sit Regioni. Potissima autem ratio consistit in frigidior vel calidior Climate; cujus rei ratio mox dabitur.

Canon 5. habetur ab anni tempestate; quum constet Hyemem validiora petere, tenuissima æstatem. Unde *Hipp. Aph. 1. n. 18.* „ Æstate & „ autumnō cibos difficillime ferunt, hyeme facillimè, deinde vere. Hinc jubet Medicus attendat ad anni tempestatem qua morbi contingunt. *Aphor. 1. n. 2. & n. 17.* Quæ ratio hujus?

„ jus? „ Ventres, inquit, *Aphor. I. n. 15.* hyeme
 „ & vere natura sunt calidissimi, & somni lon-
 „ gissimi. In his igitur temporibus etiam alimen-
 „ ta plura exhibenda: Innatum enim calorem
 „ majorem habent. Nutrimto igitur copiosio-
 „ re indiget, „ Frigus nempe externum reddit
 corporis fibras hyeme, quam æstate, rigidiores;
 quæ hinc fortiolem actionem simul exercentes,
 validiora, in quæ agant, alimenta requirunt; cor-
 pore alioqui citius defecturo. Quæ regula ne-
 glecta Medicos, qui magna cum laude in Italia
 aliisve calidioribus Regionibus medicinam fece-
 rant, infortunatissimos effecit, dum in Suecia,
 Dania, Polonia &c. ad Magnatum aulas advoca-
 ti septentrionales homines eodem, quo Italos,
 pede metiebantur. Sane in Asia homines aqua
 & fructibus horæis felicissime degunt, fastidiunt-
 que frequentem solidiorum usum: Borealibus ve-
 ro populis carnes piscesque saliti, atque alia
 dura alimenta cum meraca cerevisia conducunt,
 a tenuiore cibo minus benè se habentibus. Vi-
 de *Hipp. init. Lib. I. de Diæt.*

Canon sextus conficitur a consuetudine ægri,
 ejusdemque Naturali temperie seu idiosyncrasia.
 Ratio est quia sani lautissimis usi, eaque facile
 dissilant, ægrotantes quoque pluribus egent, quum
 vasa & viscera his assueta sint. Ajunt quidem
 vulgo, quo homo lautioribus assuetus, eum eo fa-
 cilius toleraturum inedia; pauperem vero, cui
 res augusta domi, difficulter: sed pessimè fallun-
 tur. Homo enim sobrius minima re contentus
 est, dum helluoni a minima inedia vasa colla-
 buntur. Quare & Dictator noster *Aphor. I. n.*
 17. „ Concedendum aliquid consuetudini „ &
 cau-

causam præcepti hujus hancce ait esse, quod qui copiosioribus & lautioribus assueti sunt, longe gravius subitam ferunt in tenuiorem victum mutationem: ita quidem ut „ à multo tempore „ consueta; etiamsi fuerint deteriora, insuetis „ minus turbare soleant. *Aphor. 2. n. 50.* Pul- „ crius verò *Aph. seq.* „ Omne multum Naturae „ inimicum: quod vero paulatim fit tutum est; „ tum & alias, tum & si quis ex altero ad alte- „ rum transeat. *Libr. autem de diæt. in acut. „ pag. 391.* pluribus exemplis quanta sit consue- tudinis vis, quamque periculosa cita mutatio, pulcerrimè demonstrat.

Canon ultimus concinnatur a sensu leviori vel graviore, qui post assumpta solet sequi. Hæc de- mum erat sapiens illa Antiquorum Medicina, qui a juvantibus nocentibusve certam confecere do- ctrinam: ita ut *Lib. de prisca med. Hippocrates* ex hacce observatione non modo natam fuisse me- dicam artem, sed & ex eadem non nasci non potuisse scribat. Sic si ægro data fuit hora pri- ma Ptisanæ unc. i. isque deinde levatum se sen- tierit, dari sesquiuncia potest hora sequenti: be- ne iterum hinc se habenti dabuntur hora tertia unc. II. à quibus si paulo minus recte habere vi- deatur, imminuatur pauxillum. Sic justa tandem mensura obtinebitur. Juberi Custodes ægrorum, maxime infantum, poterunt sedulo ut advertant ab eo quod dederint num somni æque boni, Re- spiratio æque facilis &c. Hæc vera *Hipp. met- hodus* quam tradidit *Lib. de Loc. in hom. a pag. 419. ad 422.* Ut & *Lib. de Liquid. usu pag. 424. 425.*

Haec sufficient, opinor, ut pateat quam sim- pli-

plicissima res, si semel benè intelligatur, sit Diætæ in acutis præscriptio; quamque firmæ innixa basi contra omnes litigantes, interque sese digladiantes Medicos, immota perstiterit.

Neque majus negotium Diæta facescit sanorum; quæ Regulis sequentibus tota innititur.

1. Sanitatem perfectam se ipsam destruere, quum sit aptitudo in corpore ad exercendas actiones: quæ aptitudo constat in determinata partium tam firmarum quam fluidarum mobilitate: perfectam autem sanitatem partes firmas ex sua natura deterere, fluidasque consumere. Haec sane probatione non indigent, cum æternum observatum sit animalia deficientibus alimentis interire.

2. Hinc requiri ut quoad copiam & qualitatem tantum & tale restituatur, quantum & quale perditur: loquor autem de homine ἀκμῇν adeptο. Est *Aphor. magni Sanctorii Sect. I. n. I. & IO.*

3. Cibus potumque, forte & aerem, huic restitutioni famulari, non quidem per se, sed per actiones animales, vitales, naturales ipsius corporis, quibus ad loca requisita & reparanda applicantur. Sic *Hipp. Lib. de alimento. Φύσις, ait, ἐξαρκεῖ πάντα πασιν.* „ Natura per omnia sibi sufficit: ad eam extrin- „ secus quidem accedunt alia . . . intrinsecus au- „ tem, & ex prædictis quaedam, & ad hæc „ causa occulta, & toti, & parti; & cuidam „ etiam, cuidam vero minimè. „ Et paulo ante docuerat, id, quod uni alimento cedit, non cedere alteri, ut lac, vinum, &c. Lac enim tam blandum, tam amicum humoribus humanis, non nutrit, sed corrumpitur, & dira symptoma-

ta creat, si virtute corporis non subigatur; ut tristissima & numero infinita exempla in infantibus &c. testantur.

4. Medicum ideo nosse oportere quidquid corpori ingeri, aut applicari, ab eoque exerceri queat, quae omnia titulo VI. *Rerum non naturalium* recensentur, commodeque revocantur ad ingesta, gesta, retenta, excreta, & applicata externa. Confirmatur ex *Hipp.* elegantissimo textu, qui simul & priorum propositionum veritatem demonstrat, *ex Lib. 1. de Diæta.* „ Qui
 „ de hominis, inquit, victus ratione rectè scrip-
 „ turus est, eum, meo quidem iudicio, primum
 „ totius hominis naturam noscere ac dignoscere
 „ oportet. Ac nosse quidem ex quibus ab initio
 „ constet; dignoscere verò quaenam in eo par-
 „ tes superent. Nisi enim primam constitutio-
 „ nem noverit, quodque in corpore superet,
 „ ea quae homini conducant minime offerre po-
 „ terit. Haec igitur quae scripturus est, cog-
 „ noscere debet, deinde verò ciborum omnium
 „ ac potionum ex quibus victus ratio con-
 „ stat; quam singula facultatem, tum ex na-
 „ tura, tum ex necessitate & arte humana ob-
 „ tineant. Scire namque convenit, quam ra-
 „ tione ex valentibus naturâ vis detrahatur,
 „ & quomodo imbecillis; ut cujusque occasio
 „ se obtulerit vim ex arte adhibere oporteat.
 „ Neque commemoratorum cognitio ad hominis
 „ curationem satis esse videtur, quandoquidem
 „ qui comedit, nisi etiam laboribus utatur, sa-
 „ nus esse non potest. Cibi enim & labores
 „ adversas inter sese facultates, mutuo tamen ad
 „ sanitatem conferentes, obtinent. Labores nam-
 que

que ea , quae adfunt , consumere solent , cibi
 vero & potiones , quae vacuata sunt , explent.
 Laborum autem , quantum par est , facultas ,
 tum eorum qui a natura , tum eorum qui per
 vim contingunt , dignoscenda est , & quinam
 ex ipsis carnes ad incrementum , & qui ad de-
 fectum praeparent. Neque ista tantum , ve-
 rum etiam conveniens laborum modus , qui a
 Nobis adhibetur , pro ciborum copia , homi-
 nis natura , & corporum ætate , pro anni tem-
 poribus , & ventorum mutationibus , pro lo-
 corum situ , in quibus vitam agunt , & pro an-
 ni constitutione. Quin etiam syderum ortus
 & occasus noscendi sunt , ut mutationes , &
 ciborum ac potionum redundantias , Vento-
 rumque & totius mundi , ex quibus sane mor-
 bi hominibus proveniunt , observare sciat. Ne-
 que tamen cum haec omnia cognoverit , satis
 invenisse existimandus est : Nam si praeter
 haec inventus fuerit cujusque Naturae conve-
 niens cibi modus , & laborum numerus ,
 qui neque supra , neque infra modum exce-
 dat , sanitas sane hominibus exactè inventa fue-
 rit.

5. Difficile esse hinc ejusmodi cudere Regulas ,
 quae homini cuique ex æquo prosint , ob idio-
 syncrasiam , seu propriam cujusque commistio-
 nem. Hinc *Hipp.* jubet Medicum curare oportere , communia cunctis , & singulis propria in-
 tuentem.

Cæterum allatus mox ad n. 4. ex *Hipp.* textus ,
 hoc abunde confirmavit. Idem *Celsus* ex *Hipp.*
 jubet *præfat. Lib. I.*

6. Ita ut eadem res in hominibus eandem vi-
 vendi

vendi normam sequentibus sæpe oppositos edat effectus: Hinc singulis hominibus *suam* & integram sanitatem fervari, licet non tantum vario, sed planè opposito modo usum vi. Rerum non naturalium instituant: sic quidem, ut si vivendi rationem permutaverint vicissim inter se, mox utrique alieno more fruantes ægrotent, qui suo proprio morigeri ritè valebant.

Probat hanc veritatem Locus *Hipp.* ad n. 4. allatus. Confirmat *Baco Verulamius* exemplis integrarum nationum, opposito more bene valentium, mutatâ verò vicissim inter sese vivendi normâ, ægrotantium. Imo narrat *Brachmannos* seu *Gymnosophistas* Indorum, qui in vitæ sustentaculum nil, nisi quod de semine sato supra terram, non infra, crevit, & aquam assumunt, sanissimos vivere, fierique longævos; alios autem Indos in eadem tellure carnibus pluribus utentes vivere quoque valentissimos; mutato verò more, utrosque aegrotare.

7. Ipsam consuetudinem, vel Idiosyncrasiam, hic tantam exhibere varietatem, ut prorsus incredibile sit; ita ut mutatione subita, licet ex pessimis in optima, periculosius nihil. Docuit namque *Hipp. Aphor. 2. n. 38.*, Paulo deterior „ & potus & cibus, jucundior autem, eligendus potius, quam meliores quidem sed ingratiore. Crassum proinde errorem erraret, qui ad hanc miram consuetudinis vim, ceu alteram naturam, non adverteret. Imo observavit sapiens *Hipp.* hanc consuetudinis vim contra consuetum Naturæ ordinem obtinere, *Aphor. 2. n. 49.*, Consueti solitos, inquit, labores ferre, etiam „ amsi fuerint debiles, aut senes, facilius eos fe-
„ runt,

„runt, quam quidem infueti, Robusti licet ju-
 „venesque fuerint,,. Et *aphor. seq.*, A multo
 „tempore consueta, etiamsi fuerint deteriora,
 „infuetis minus turbari solent.

8. *Ætatis, sexus, temporis anni, regionis, &c.* distinctionem præprimis esse necessariam. Pro-
 batur ex testimonio *Hipp. ad n. 4.* allato. Quin
 & idem ex *Hipp.* probavi, dum ea de re sermo
 fiebat in acutorum diæta. Edacissima vetustas
 eripere nobis non potuit Epistolam *Dioclis* ad
 Regem *Antigonum*, quæ saluberrimis pro toto
 sex rerum non naturalium usu juxta varia anni
 tempora permutando præceptis abundat.

Hiscæ visis Regulis Diætæ cum sanis præscri-
 bendæ tum ægris, rogatus de Diætâ sententiam
 respondere demum potero.

Rogatus an cibandus sit æger? quomodo? quan-
 do? quibus &c. cibandus sit? datæ antea Regu-
 læ aptam formabunt responsionem.

Rogatus de diætâ sanorum sententiam, respon-
 dere potero ad præscriptos me Canones con-
 vertendo, alioqui cespitaturus.

Rogatus ultra, multum ne, an parum come-
 dere præstantius? Respondere in genere possum
 utrinque peccari: Nam,, non Satietas, non fa-
 „mes, neque aliud quidquam bonum est, quod
 „naturæ modum excedat *Aphor. 2. n. 4.*

Tamen si in alterutram partem peccatur, dico
 peccata excessus facilius quam defectûs tolerari;
 idque tum in sanitate, tum in morbis. Medico e-
 nim auferre facilius quod abundat, quam quod
 deficit, apponere. Hinc *Hipp. aph. 1. n. 5.*, In
 „tenui victu delinquent ægri; ob id magis laedun-
 „tur. Omne enim delictum quod committitur, mul-

„ to majus fit in tenui , quam in paulo pleniore
 „ victu. Propterea *etiam Sanis* periculosus est
 „ valde tenuis & constitutus, & exquisitus Vic-
 „ tus, quia delicta gravius ferunt. Ob hoc igi-
 „ tur tenuis & exquisitus victus, periculosus ma-
 „ gis, quam paulo plenior.

Nihilominus exceptionem dico in hominibus ob-
 tinere, qui tenui valde dietæ assueti sunt dudum;
 quos constat Dietâ in qualitate aut quantitate
 vel paululum excedente, in summa pericula con-
 jici. Clarum rei exemplum exhibuit *Ludovicus*
Cornaro Venetus in Libellis suis *de Laude sobrie-*
tatis. Magnus ille vir *tract.* 1, quem 83. annos
 natus conscripsit, narrat se vitio intemperantiæ
 more sæculi sui sibi juveni multas conciliasse æ-
 gritudines, ideoque a 35. ad 40. ætatis annum
 medicam opem frustra expertum, tandem id Con-
 siliî a medicis accepisse, ut sobrietatem cole-
 ret quam severissime, ea spe fore ut contrariis
 contraria sanarentur; brevi caeteroquin mor-
 tem affuturam, uno omnibus ore affirmantibus.
 Consilio huic parentem se, vivendique normam
 sensim strictiorem observantem, tandem fuisse ab
 omnibus, quibus antea fere succubuerat, ærum-
 nis liberatum. Quum ætatis 78. annum ageret,
 pro uncîis XII. quas quotidie sumere sueverat,
 se jam suasu Medicorum unc. XIV. fumentem
 in multa incidisse incommoda: a quibus non nisi
 antiqua tenuissimaque revocata Diaeta conva-
 cere potuit. *Tract.* 3. quem nonagenario major
 confecit, scribit se quotannis per duos menses
 lethali fere Languore corripî, ubi Vinum, cui as-
 suetus erat, nimium inceperat veterascere, neque
 ulla ratione tunc refici potuisse, ab omni veteri

Vino

Vino pejus se habentem. Novo autem vino vix 2. 3. dies usum, ilico pristinae se redditum sanitati. Ergo tenui assuetis victui excessus pejor quam defectus.

An ergo, si quis posset prima strictioris diaetae incommoda perferre, seque deinde perpetuò ei addicere, promissam a *Cornaro*, *Lessio*, &c. longævitatē indipisceretur?

Dico quæstionem hanc multa non carere difficultate. Exemplum *Cornari* multos, id ut crederent, induxit. Nobilis ille Vir in omnibus suis tractatulis, quorum ultimum centenario major conscripsit, suo & Anachoretarum exemplo hujuscemodi Diaetae vim ita extollit, ut summam amabilemque senectutem omnibus eam colentibus polliceatur; eandem verò negligentibus suæ ipsorum intempestivæ mortis causam imputet. Certe si quæcunque ille de tali vivendi ratione conscripsit considero; si *Thesaurum sobrietatis* a *Leonardo Lessio* Theologo, omnia quæ *Cornarus* scripserat multis confirmante exemplis, confectum pervolvo; si quæ *Flav. Josephus Lib. 2. bell. jud. cap. 12. de Essenianis*, quæ *Arnoldus* alique de *Eremicis* tradidere, perscrutor; facile inducerer strictissimam & ad pondus mensuratam Diaetam omnibus aliis ut anteferrem. Perpendenti verò contra quæ Practici testantur, multos scilicet sapientissimos Viros vitæ tranquillæ & longævæ amore *Cornarum* imitando tam pessime affectos esse, ut & tranquillioris & longævioris vitæ spe simul exciderint, animus haeret. An ratio est, quod *Cornarus* exhaustus omnino fractusque viribus ac fere perditus hanc strictam vivendi normam amplectendo tam commode eam

tulerit; dum interea viri alii ipsum imitati corpore integro robusto, ubi nullis adstrictum Legibus degebat perbellè valente, hanc *Cornari* Regulam minimè perferre potuerint? Sane Practicorum observata eò inclinare videntur. Nonne præterea multum huc facit quod *Esseniani* Asiatici, *Anachoretæ* quoque Afri vel Asiatici fuerint, calidissimas proinde Regiones incolentes, ideoque ipso naturae ductu ad sobrietatem apti? Videntur omnia observata id confirmare; quum jam pridem constiterit eo voraciores esse homines quo polis propiores, eo magis sobrios quo æquatori viciniore, cæteris paribus. Hinc Asiatici illi in strictiorem Diaetam proniores & aptiores dicendi videntur.

Porro ad vitam cum incolumem, tum longævam degendam strictissime necessitatem Diætæ ex dictis concludere nequeo. Imo ipse *Hipp.* qui ad decrepitam quoque senectutem pervenit, alatis mox textibus eam condemnavit.

Hinc Latinissimus *C. A. Celsus* qui in sui sæculi intemperantiam ingluviemque, ut sanitatis pestes, adeo invehebatur, hominibus fanis sui que curam gerentibus sequens Consilium dedit *Lib. 1. Cap. 1.* „ Sanus homo, qui & bene valet, & „ suae spontis est, nullis obligare se Legibus debet, ac neque Medico, neque Jatroalipta e- „ gere. Hunc oportet varium habere Vitæ ge- „ nus; modo ruri esse, modo in urbe, sæpiusque „ in agro: navigare, venari, quiescere interdum, „ sed frequentius se exercere.

Oggeret forte aliquis sanam & longam quorundam in Monasteriis viventium Vitam. Sed respondeo pauca exempla ex tot Myriadibus Mo-
na-

nachorum & Sanctimonialium, juxta certam Regulam strictè viventium, nihil omnino probare; quum Rariora Conclusionem a Communi desumptam haud eludant. Scilicet & suos quisque patiuntur manes in Cœnobiis. Qui iis invigilant Medici testantur plura certaue morborum genera ibidem obtinere: Monachis perpetuo oleorum usui devotis Hernias esse, quam cæteris, frequentiores. Inter Moniales Scirrhus & Cancros Mammarum aliarumque partium crebriores contingere. Cæterum apud strictissimæ Regulæ observantissimos ordines Melancholiam & Hypochondriacas passiones plane domesticas esse, & a priori facile concluditur, & a posteriore evidenter demonstratur. Ut proinde amabilem & longævam vitam a *Cornaro* promissam nullatenus frequentem hic reperiās: sed de hac quæstione satis.

Si roger præterea an aliquis Cibus potusque saluber sit, v. g. Caseus; cavebo ne præceptum derim responsum: sed respondebo ex datis Regulis cum magno *Hippocrate*, qui ubi *Lib. de prisc. Med.* vetuerat quodcunque esculenti & potulenti genus insalubre aut proficuum pronuntiare, nisi ad varias hominum naturas caeterasque circumstantias te converteris, dein arguit eum, qui Caseum malum edulium dixerit, quia inde male quisquam affectus fuit,, Nam, inquit, si universae hominum naturae infestus esset, omnibus,, utique noceret,,. Hinc jubet examinare prius qualis sit ejus, qui Caseum assumpsit, natura. Tum & nobis, quibus tot varia prostant Caseorum genera, prius determinandum foret Casei genus. Eandem Cautelam loco citato *Hipp.* observandam

præcipit in omnibus quæ vel ingeruntur corpori, vel applicantur; ita quidem ut aliter nata ex his phænomena explicare, aut iisdem rectè uti, Medicus nequeat.

Rogatus quænam Diaeta præstet; ex mollibusne, & sponte acescentibus, an ex acribus calidisque?

Respondebo in genere prodesse alimenta mollia, natura sua acescentia, acrimoniâ fere carentia. Sic Panis & aqua, triticum, hordeum, oryza, & id genus alia, omnium deprehenduntur saluberrima, sed præcipue hominibus robustis, corpus valide exercentibus. Iis vero, qui inclinant in spontaneum acidum, in Leucophlegmatiam, debilitatem, incipientem Hydropem, cæterâ sanis, præcedentia non sola, sed cum acribus calidisque conjuncta profunt. Qui si utriusque suum vicissim inter sese vivendi modum permutterint, ægrotabunt.

An vero perpetuò Hisce erit haec Lex observanda?

Resp. Neutiquam, si causæ, ob quas præscribatur, dispareant: Diaeta mutanda est ubi homines robusti se minus exercent, quietem plus colunt; tunc enim ex acescente Diaeta pejus habere inciperent: tum & ubi debiliores antea existentes Leucophlegmatiae timorem jam superaverunt, sensim Diaeta permutanda erit, ne in oppositos morbos inclinare incipiant.

Quin etiam notabile est, homines præ Leucophlegmatiae metu in ipsum Hydropem incidere posse, si diaetam ex acrioribus, siccioribus, salitis nimis diu pertinaciterque continuaverint. Cujus rei memorabile exemplum ad Clar. *Hot-*

tonum scripsit Baglivius in *Dissert. var. argumen-
ti*, nempe Cardinalis *Norrisii*, qui metu Hydro-
pis quondam futuri, salinis, siccis, acribus, &
calidis diu pertinaciterque usus, post aliquot an-
nos incidit in asciten fatalem. Hydrops namque
& ab aquosorum acescentiumque nimio, ac diu-
turno usu, & a nimia continuaque calidorum,
acrium, durorum, siccorum, tenacium assumptio-
ne, oriri observatur.

Quibus omnibus perpenſis prolixiore conclu-
ſione opus non erit, ut, quam Medicinæ adeo
iniquè inurunt, infamiam abigamus. Conclusio-
nis tantum loco adſcribam magni *Hipp.* verba,
qui ubi præclaros ſuos de Diæta & Medicamen-
tis Canones ſcripſerat, tandem *Lib. de Loc. in
hom.* ſic concludit: Ars ſane Medica jam mihi
„ tota inventa eſſe videtur, quæ ſic comparata
„ eſt, ut ſingulas & Conſuetudines & tempo-
„ rum Occaſiones doceat. Qui enim hoc pacto
„ artis Medicæ cognitionem habet, is minimum
„ ex fortuna pendet; ſed & citra fortunam, &
„ cum fortuna, rectè eam adminiſtrabit. Firmæ
„ enim eſt Ars tota medica, ejusque præceptio-
„ nes, ex quibus conſtat, pulcerrimæ, fortunâ
„ minimè indigere videntur;

§. III.

Situm dispositionemque partium intra corpus latentium, imo vel ipsum externum Corporis habitum, nonnunquam ita imponere medicis, ut in Diagnosi & Prognosi alucinentur quam turpissimè.

Objectio haec vulgo creditur multis probari argumentis posse; quae an probent agite videamus.

1. Narrat *Jacobus Robaltius Phys.* part. 4. cap. 2. Cadaver a se visum, quod apertum exhibuit Hepar in sinistro potissimum latere, in dextro autem collocari Lienem. Idem *Riolanus* narrat. Unde Medicum ex partium situ de morbo judicaturum, necessario falli oportuerat.

2. Scribit *Tulpius Consul Amstelodamensis Lib.* 3. cap. 45. exemplis nonnullis constitisse sibi quod Homines aliqui arteriam in interiore Carpo tam exilem haberent, ut pulsus ibidem sentiretur debilissimus; qui iidem majorem arteriam in manus dorso pollicem inter indicemque gerebant. Addit celebrem Medicum post explorationem pulsus in Carpo Senatoris Reip. nostrae, arteriam exposito mox more habentis, tuncque temporis valentis pancreaticè, Senatorem pestilentia laborantem pronuntiasse.

3. Quotidiana exempla docent quomodo signa adeo celebrata Medicis, quae petuntur ex Pulsu, Respiratione, Urinis, saepe turpiter suos fallant Cultores.

4. *Hipp.*

4. *Hipp.* ipse suo fero sapiens exemplô docuit quam sint fallacia signa distinguendi fissuram Cranii, ab ejusdem futura: quum fateatur se ex hac re ignorata hominem pessumdedisse: in quo, ab injecto cominus in medium synciput lapide, curando fissuram Cranii se latuisse ait, credentem aliud nihil, quam futuram esse: hinc non animadvertisse se hominem incisione indigere. Ita *Epid. V. pag. 1150.*

5. Sapientes Medici visi qui miseram foeminam hydrope uterino, asciten mentiente, vexatam, exemplum caeterum Castimoniae, ut talem, quæ pudicitiam venalem haberet pronuntiaverint; & vice versa quæ revera imprægnatæ erant, has ullo modo gravidas esse negaverint. Leydensis Professor *Carolus Drelincurtius* miseram ancillam hydrope uterino vexatam vile scortum esse dixit, donec defunctæ Cadaver incidens puellæ Castitatem fateri coactus fuerit. *Parisiensium Obstetricantium* asseveratione freti judices, fæminam dictam *Genevieve supplice*, quæ se gravidam dixerat, laqueo suspendendam jubent; quam disseccans *Riolanus* à V. circiter mensibus gravidam fuisse invenit. Vide *Riolan. cap. 2. Lib. VI. Anthropog.* Simile quid *Moricæus Mal. des fem. gross. Lib. 1. cap. III.* a se visum ait *Parisiis* anno 1666.

En densum agmen objectionum, quas in genere prolatas, suis adjectis, ubi hae deerant, historiis adornavi, ne quidquam iis deesset. Quarum ad singulas nunc conabor ordine respondere.

Itaque ad I. scilicet ad *Robaltii* historiam: Quando Natura variat in variis locandis corporis

partibus, non est quod inde prudens & sagax Medicus in curando fallatur. Namque si a parte affecta, quam falso Medicus assignaret, oriretur inflammatio febrisque, curam antiphlogisticam internis externisque auxiliis applicando Medicus cujuscunque demum partis inflammationem æque curaret.

Verum secundo; Medicus non ex situ partium tantum judicat, sed ex Morbi Phænomenis, ab Excretis, a Retentis, ab Actione laesa, & sic porro. Pulcerrime hanc rem quotannis Cl. *Albinus*, venerandus Professor meus, in *Splanchnotomia* Tab. IX. *Eustachii* explicans, inculcare solet: quandoquidem a læsione in latere thoracis vix semidigitum profunda, vulnerari hepar, vulnerari pulmo, vulnerari diaphragma &c. queat. Hinc pathognomica, si qua adsint, consulenda vel apparentia saltem signa, quæ quam in parte læsio obtineat, indicent. Quum nunc plerique hepatici morbi per iëterum sese manifestare soleant, perspicax Medicus ilico indicationem veram intelligeret.

Quod si tertio paulisper daremus ab hoc Naturae lusum dicam, an errore, Medicos falli, non est quod artem vel hinc vituperent Adversarii. Fiant tales Lusus Naturae, hisque magis mirabunda; tamen firma suis inconcussa principiis perstabit Medicina. Millenorum Cadaverum incisiones res exhibuere, ut juxta Naturam in omnibus adesse solent; differentiis exiguis ad rem prorsus nihil facientibus hinc inde ab Anatomicis notatis. Quod monstra abludant, quod consueto ordine alia excedant, hoc non infringet propterea Canones, quos omnium sæculorum severis-

verissima confirmavit stabilivitque observatio. Neque apud solos Medicos hocce axioma locum habet, sed apud alios quoscunque. Hoc subvertere qui conatur, nae omnes vel sapientissimos Viros in suis juxta consuetum naturae morem ferendis judiciis vituperat. Disciplina quævis tantum a perfectis traditur.

Objectio 2. petita ex *Tulpio* aliud nihil, quam medicum illum imprudenter egisse, docet; neutiquam vero Medicinam hic suis deesse cultoribus. Revera pulsus ille debilis observatur initio pestis, testantibus id, qui Pesti interfuere, Medicis: verum ex eo solo judicium ferendum non erat. Unde *Tulpius* addit „ Imposuit Viro eximio inusitatus hicce Lusus. Quem ubi vidit „ cecinit ilico Palinodiam, & pertæsus præpro „ peri judicii docuit suo exemplo NIHIL CON- „ SILIIS MEDICIS TAM ESSE INIMICUM, „ QUAM CELERITATEM. „ Ars siquidem docebat ipsum & alterum Carpum, vel & in jugulo Carotidem tangere, ubi homo bellissimè valere visus pulsum tam exilem exhibebat: Quin & alia quoque indicia consulenda forent, v. g. horripulationis, quæ primo invadentis pestiferæ Labis momento hominem concutit, vel splendoris amænorumque colorum subito oculis quasi exhibitorum, &c.

Objectio 3. ingens aliquando negotium faceffit imprudentibus Medicis. Qui vero artem probè edocti sunt, norunt quid demum certi ex pulsu, respiratione & urina colligatur, quantisque opus sit cautelis ne decipiantur. Sciunt namque primo Pulsum arteriarum renuntiare conditionem definitam Cordis, ceu primi motoris; indolem
dein-

deinde, copiamque, & motum humoris nostri universalis, unde reliqui humores omnes derivantur; tum & statum varium arteriæ ipsius, quæ omnium Corporis partium fere primarium vas; denique in morbis materiæ morbosæ, & movendæ, & motæ, & excretioni paratæ, & jam incipientis secerni, indicem esse. Secundo, Pulsus differre juxta ætatem, sexum, tempestatem anni, actiones animi corporisque varias, &c. Tertio Pulsus vel bonos, vel malos, in genere dictos, tamen suas habere exceptiones, ut est v. g. *fortis*, in Apoplexia; *debilis*, in obesitas: *mollis debilisque*, in sævissima pleuritide adhuc incipiente, sed in qua præ vi doloris suffocatur Respiratio.

Hinc bene *Celsus* „ Venis, inquit, maxime „ credimus, fallacissimæ Rei, Cur? „ quia sæpe „ istae celeriores lentioresve sunt & sexu, & „ aetate, & corporum Natura. *Lib. 3. cap. 6.*

Quæ cum ita sint haud percipio cur Medicinam hanc ob causam vituperent, quum ipsa Tyrones suos doceat omnes hasce differentias atque exceptiones, quibus observatis bonum tandem vaticinandi fundamentum præsto est; quumque inprimis præcipiat & alia quoque consulere signa, antequam Diagnosıs ac Prognosis formetur: dicente quampulcherrimè *Celso* loco mox citato „ Periti Medici est, non protinus, ut venit, „ apprehendere manu brachium, sed primum re- „ fidere hilari vultu, percontarique quemadmo- „ dum se habeat; & si quis ejus metus est, eum „ probabili sermone lenire: tum deinde ejus „ Corpori manum admove . . . Neque in te- „ nebris, neque a Capite aegri residere debet, „ sed

„ sed illustri loco adversus eum , ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perspiciat.

Scriptit equidem ad virum in aula Gallica Illustrissimum *Philipæum Ludovicus le Comte* , se Medicos *Sinenses* tam peritos in pulsu explorando artifices invenisse , ut testetur eosdem arteriam per $\frac{1}{4}$ horae varie tentando & explorando tam exactè morbi causam , naturam , exitumque definire posse , ut contrario Eventu arguantur nunquam : Tamen an hoc verum sit vehementer dubito ; siquidem idem scriptor paulo post fateatur Medicis illis non ignota esse , quae mox in Uroscopis arguemus , fallendi artificia. Ut tandem crediderim nihili faciendam ipsorum scientiam esse. Vid. *le Comte Hist. chin. Epist. VIII.*

Quoad Respirationem ; Hanc Medicina docet. 1. designare Conditionem præsentem Cordis , Pulmonum , Cruoris , Liquidi cerebellosi , Membranae succingentis Costas , Thoracis , Diaphragmatis , Abdominis : 2. Eandem variare pro aetate , sexu , tempestate anni , motu animi corporisque , temperie. 3. Exceptiones in Diagnosi & Prognosi habere ; quum v. g. suffocativa Respiratio , brevi alioqui Lethalis futura , in Melancholicis & Hystericis talis non sit , nec etiam in Asthmaticis , quibus eadem jam in Consuetudinem versa sit. 4. malignos homines dolo malo respirationem mutando medicum turpiter fallere , ni attendat , posse.

Hæc sunt quae Medicina de hoc signo docet ; ultra nihil : quae nihilominus imperitis vituperatur , quasi citra ulla exceptiones generalia tantum effata proferret.

Tandem Urinae signa mirum quam circumspectè

tè Medicina tradat. Docet namque primò Urinam variam esse in eodem homine, & in aliis illi comparatis, pro varietate aetatis, sexus, temperièi, tempestatis anni, sex rerum non naturalium, ac praecipue assumtorum. Hinc secundo Uroscoporum artem hucusque notam ubique fallaciae plenissimam esse, si Medicus in ferendo ex eâ judicio non simul ad reliqua apparentia in aegritudine signa advertat. Tertio tandem cum his Cautelis declarare urinam, ut plurimum, sanguinis indolem, impetum, symptomata morbi, coctionis, secretionis, & criseos statum; morbos partium per quas, aut juxta quas, urina perfluit; ut & aliquas in bile, & ex bile natas aegritudines. Cætera, si sola, ex urina sola, conjiciuntur, admodum incerta, & ridicula fere esse, artisque apud imperitos honorem in opprobrium vertere.

Hinc candide fassos audiavi claros in arte viros ultra haec scire se nihil. Jactent alii, quantumcunque voluerint, arcanam suam, quam utinam possiderent! scientiam: vel ipsi coacti verum fateri inscitiam prodent, aut eventis saltem, apud emunctae naris homines, convincentur falsitatis. Ætatem consumeret, qui vellet omnia vel notissima ridiculae hujus scientiae exempla conscribere, dum nempe quamvis morbi speciem, cujusque morbi statum, mortem omnino non affuturam, vel certo instantem, assumpta intra corpus omnia, gesta corporis animique, hominis aetatem sexumque, graviditatem, & alia, ex sola urina conspecta hariolari se posse jactitant. Quum vel Nebulonibus, qui Medicos scientia vana turgidos animi gratiâ nonnunquam decipiunt, notissimum sit,
Uri-

Urinam sanissimi hominis, quibusdam clanculum assumtis, teterrimorum exhibere morborum indicia. Haud inficias ivero, quod sæpe plus, quam alii Medici, consulentibus respondeant: sed unde plus respondeant, inquirendum. Ignarum nempe vulgus plus loquitur sæpe, quam locutum se esse novit; ita ut attentus Uroscopus hanc tacite secum simplicitatem ridens plenis tandem buccis vatem agere incipiat: vel & astute percunctando, quasi aliud agens, quid demum respondeat, fatis noverit. Rogatus a nostro *Beverwykio*, *Thomas Fienus*, *Lovanii* olim in Medicina Professor, suam super Uroscopia sententiam, respondit, hanc potissimum ob causam id se prosequi negotii, quia cernebat hinc complures nummos Medicorum in crumenas redundare; quoad auctoritatem sibi in respondendo conciliandum, aiebat artificiosè interrogando ignaros plebeios, prudenterque ex interrogatis conjecturando, sæpe rei se posse veritatem detegere. Vide *Beverw. thes. morb. Lib. 1. cap. 2.* Quum vero rerum peritus & circumquaque attentus, ne inconsideratè quid effutiat, quo responsurus Uroscopus fulciatur, consultationem init, videmus magnos illos Artifices aquâ hæere, vel turpitudinem prodere suam. Sic amicus quidam meus, juvenis, suam propriam sanissimam urinam astutè detulit ad famosum Uroscopum, a quo hoc responsi recepit, urinam nempe esse foeminæ Octuagenario majoris, anxietatibus in Hypogastrio vexatae, & nescio quæ futilia alia. Memini narrantem me audivisse Cl. *Boerhaviu*m, quod hujusmodi jactatori dixerit, se deposito, quodcumque ille vellet, pretio, aliquot urinalia cum virorum debiliu

urina,
foemi-

foeminarum viraginum, notis uroscopo incognitis, cuique urinali appositis, inter sese invicem permisturum: quod si ex permistis urinalibus ille tunc virorum posset a foeminarum urinis dignoscere, pretium lubenter se persoluturum. Verum prudenter abstinuit jactabundus homo ab hoc pacto ineundo.

Itaque quum Medicina sobriè sapere suos cultores doceat, & juxta certissima indicia cautam Diagnosin Prognosimque formare præcipiat, manet ei, æternumque manebit suus honos; quidquid in eam deblaterentur ignari, quasi sua ipsius autoritate imprudentiam quorundam tueretur.

Verum in artis tutamen & aliud addendum. Bonus Medicus juxta prudentiam artis secum perpendens ægritudinem, vidensque probabilem instare mortem, cavet quacumque animi Religionem possit, ne id æger internoscat; quandoquidem infinitis exemplis constet mortem prius dubiam, aut saltem remotam longius, percepto mortis timore, propiorem certiolemque accidisse. Unde *Hipp. Lib. de decent. habitu*, „ Neque, „ inquit, quidquam eorum, quæ instant, aut facta „ sunt, ipsis indicet. Idcirco enim multi ob commemoratam instantiam aut post futurorum prædictionem, ad extremorum alterutrum detrusi „ sunt. „ Quale præceptum & *Aretæus Capp. pag. 102. in Curat. syncopes* dedit. Ergo hæc ægrum cælanda sunt. Si Necessarii ejus cordati constantesque animo fuerint, his Medicus, quid subsit, indicare potest; certus quod ægrotantis animum timore mortis dejecturi non sint: sæpe vero & inconsolabiles amici Medicorum monita cæla-

cælare vix possunt: Hinc Medicus ab una parte rem indicare veretur; ab altera parte præ animi Religione hominem eò disponi optans, ut efficiat ea quae mortalem vitam cum immortali jam-jam commutatu- ro convenient, aliquid subindicare cogitur. Porro si Mors brevi subsequatur, vituperant amici Medicum, quod ipse mortem certo prænuntiare nequiverit: ni forte quidam ultra pergant, asserantque mortem sua ipsius culpa accidere debuisse, qui absolutum ipse periculum præfagire non potuerat. Nonne certum est vel hinc periti sagacisque Medici in dubium vocari peritiam, vel etiam aliquando artis firmitatem?

QUARTA hujus §. objectio petitur ex errore, quem magnus *Hipp.* ipse fassus est. Verum error hic nec artis, nec proprium peccatum confitentis vitio cedit. Quid enim? secundo §. dixi multis experimentis & periculis captis Artis tandem formam accessisse Medicinæ: si signa proinde distinguendi cranii fissuram ab ejusdem futura nota omnino haud erant, quo tempore *Hipp.* hunc errorem commiserat, numne vel hinc artem floccifacias? Eodem argumento aliarum artium disciplinarumque detrahes auctoritati, quas omnes tempore & usu perpoliri exornarique necesse fuit. Quin & infortunium insons *Hipp.* ansam dedit excogitandi Methodum, quâ error in posterum præcaveretur. Unde in *Libro de vuln. cap.* jubet atramento affuso, dein deterfo, explorare ex atramenti reliquiis futurane an fissura sit. Certis aliis deinde signis hujus rei diagnosin cultissima auxit ditavitque Chirurgia. Ut proinde neque ex hoc Capite contemnenda ars sit.

Verum præterea tantum abest, ipsi *Hippocrati* vituperio hoc cedere, ut bonum virum summis potius laudibus accumulet: quippe qui semel deceptus adeo propriæ famæ non studuit, ut infontem tunc temporis errorem posteris tradiderit; quo præmoniti, in quos scopulos ipse impegerat, hos ii evitarent.

Unde & apud magnos viros præclara hanc ob causam gloria cluit æternumque cluet *Hippocratis* men. Sic *Celsus Lib. 8. cap. 4.*, „ A futuris, inquit, se deceptum esse *Hippocrates* memoriae „ prodidit, more scilicet magnorum virorum, „ & fiduciam magnarum rerum habentium. Nam „ levia ingenia, quia nihil habent, nihil sibi detrahunt. Magno Ingenio, multaque nihilominus habituro, convenit etiam simplex veri erroris Confessio; præcipuèque in eo ministerio, „ quod utilitatis causa posteris traditur, ne qui „ decipiantur eadem ratione, qua quis ante deceptus est.

Unde *Plutarchus*, notante *Foesio*, hanc ingenuam erroris confessionem ita celebravit, ut eum, veluti exemplum, quod imitentur, cunctis proponat eruditiss. „ Qui re ipsa proficit, ait, „ Hippocratem sibi imitandum proponit; errorem suum de Capitis futuris profitentem, & „ in scriptis referentem; secum indignum videri reputabit, si, (cum ille errorem suum indicârit, ne caeteri in eundem errorem inciderent,) ipse quidem suae salutis cupidus, non „ audeat suam stultitiam & inscitiam prodere, atque „ confiteri.

Hinc & ipsum imitantur quotquot in arte boni extiterint unquam. Ingens *Sydenhamus* Vir
adeo

adeo clarus in arte, ut satis superque antea visum fuerit, fatetur candidè quod, ubi per xx. annos in curandis febribus felicissimus fuerat (ita etiam ut *Baglivio* Medicus febrium κατ' ἐξοχήν audiret) tandem febrim Pestilentialem, sese nondum a priori febrium genere distinguentem eadem, qua priores, methodo aggressus, primam inde ægrotantem Matronam plurimum læserit. Quem certe errorem, insons quamvis fuerit, tamen posteritati tradere veritus non fuit, ut ipsius infortunio saperent cæteri. Vide pag. 121. 122. ut & pag. 556.

Memini audivisse me narrantem celeberrimum ubivis *Boerhaviū*, juniorem sese aliquos commisisse errores, quos subindicasse è nostra re fore existimabat: imo ne veritus quidem fuit laudatissimo suo Chemico tractatui casum inferere, quo Tyrones Præceptoris infortunio edoceremur, quanta sit prudentia in Arte opus: quamque perniciosum sit ex juvenili ardore tumidum successu Medicum ab unius curatione ad curationem alterius concludere. Vide *process.* 192. *tract. Chem.*

Perpauci sunt, fateor, quibus tam nivei candoris pectus superi largiuntur: at diffitebitur nemo longè tranquilliore vita homines ufuros, si magni in omnibus scientiis & Disciplinis Viri, quos subinde, utut leviusculi fuerint, errores committant, pro eo, quo sunt, candore fateantur. Quod cum inanissimo famæ derogandi metu negligant, dissidia, studiaque partium inter suos Discipulos, per fas & nefas fuorum quosque Præceptorum figmenta propugnantes, alunt foventque; atque ita omnium hinc oriundorum malorum causæ existunt. F 2 Su-

Supereſt ad 5. hujus §. objectionem reſpon-
deam. Fateor horum omnium quam plurima, &
extiſſe olim, & hodie dum extare, exempla: Ve-
rum ſimul in his omnibus Artis ſalutifera prae-
tervideri monita affirmo; quæ certam in certis,
in dubiis dubiam, nullamque in plane incertis
Reſponſionem dari conſulentibus velit. Verus
eſt qui de *Drelincurtio* caſus narratur; at artis il-
le, quam tam egregie callebat, praecepta prae-
tervidit. Pariſini obſtetricantes, quorum craſſiſſi-
mi errores in objectione narrantur, artis ſuae
vel ignari, vel ſaltem obliti fuiſſe videntur; quan-
do ex menſtruo perſeſeverante fluxu, vel ex ha-
bitu pleniore corporis, haud imprægnatas mulie-
res pronunciavere. Quoad objectam difficultatem
de diſtinctione difficili graviditatem inter Hydro-
pemque, haud plane diſſentior. Celeberrimus in
obſtetricia arte *Moriceus* obſerv. 70. 148. 294. ut
& alibi, plura exempla fæminarum attulit, quae
ſimul & Hydrope, & communi ix. menſium mor-
bo laboraverunt. Hinc certe plures fallerentur
neceſſe fuit, ſi horum ex alterutro alterutrum ne-
gaverint. Idem *Moriceus* graviditatem cognitu
aliquando tam difficilem eſſe obſervat, ut xxiv.
exemplis demonſtret fæminas gravidas fuiſſe, quas
imprægnatas fere nemo ſuſpicatus erat, niſi qui
ultra conſuetas pronuntiandi Leges, & contra
pertinaciſſimam fæminarum negationem, ad alia
reſpiciebat. Quod cum aliquibus in caſibus fieri
nequeat, prudentes in arte Viri ultra id, quod
Ars promittit, progredi non auſi, cavent ſibi à
præproprio nimis pronuntiatu; ne alios turpiter
fallant, ipſique fallantur. Quamvis & hoc ſæpe
accidiſſe conſtat, quod in ambiguo Caſu data à
Re-

Rerum perito dubia responsio, tanquam certa in vulgus spargeretur: quæ deinceps veluti certi prognostici aut diagnostici gloriam non merenti adscripsit, vel pessimi Vatis ignominiam infonti inussit.

§. I V.

Ipsos Medicos suam curtam prodere suppellectilem, dum quotquot probi inter eos existunt, ingenue fatentur complures se morbos sanare non posse: imo plures morbos eorumve causas se ignorare.

Hoc jam olim quamvis non medicus, eleganter cecinit *Naso Lib. de Ponto, Eleg. IV.*

*Non est in Medico semper relevetur ut æger,
Interdum doctâ plus valet arte malum.
Cernis, ut e molli sanguis Pulmone remissus
Ad stygias, certo limite, ducat aquas.
Adferat ipse licet sacras Epidaurius Herbas;
Sanabit nullâ, vulnera cordis, ope.
Tollere nodosam nescit Medicina Podagram,
Nec formidandis auxiliatur aquis.*

Magnus quoque *Hipp.* & candidi omnes Medici id fatentur, arctosque, quibus præclara ars circumdatur, cancellos pandunt. Omnes boni Philosophi, Mathematici, quin & ipsi Sacrorum Oraculorum Interpretes infinitis in casibus scientiæ, artisve, quam colunt, angustos limites agnoscunt. Hinc videant qui hanc ob causam medicinam vituperant, in quantos quamque venera-

bundos alios viros stultè infiliant.

Verum ut, cum aliis, hoc commune habeat Medicina, quod in nonnullis deficiat; tamen id insigne præ aliis habet, ut ex iis ipsis, quæ suam excedere potestatem agnoscit, doctrinam cumprimis utilem conficiat.

Ita Magnus *Hipp. Lib. de artic. pag. 824. 825.* de infanabilibus locutus, „ Hæc ad artem, in-
„ quit, Medicam nihil pertinere dixerit forte
„ quispiam. Nimirum quid attinet de his, quæ
„ nullam amplius curationem admittunt, copio-
„ siorem adhuc doctrinam facere? Istud vero plu-
„ rimum refert. Eadem enim notione, cum ista
„ (nempe curatu possibilia & impossibilia) inter
„ sese separari nequeant, comprehenduntur. Dan-
„ da siquidem opera est, ne quæ curationem ad-
„ mittere possint, incurabilia evadant; prospicien-
„ tes quam potissimum ratione prohibeamus,
„ quò minus eò deveniant ut incurabilia reddan-
„ tur. Quæ vero nullam curationem admittunt
„ prospicere etiam oportet, ne maximè noxia
„ efficiantur. Prædictiones autem splendidae &
„ laude dignae ex eo existunt, quod dignosca-
„ mus quonam, & quam ratione, aut quando,
„ res quæque exitum habitura sit, sive eò ten-
„ dat ut curationem recipiat, sive curationis
„ spem adimat.

Jucundum erit aurea hæc *Hippocratis* verba tripartitim divisa paulo propius considerare.

Vult Primo a curabilibus morbis incurabiles distinguamus, ut nervos contendere omnes, antequam incurabiles fiant, moneamur. v. c. in Pleuritide, in Peripneumonia, accersitus Medicus vere Hippocraticus præ mente habet hanc-

ce Doctrinam, quod scilicet, si saeviat nimium Morbus, suboritura sit vel immedicabilis nobilium gangræna partium hominem brevi peremtura: vel suppuratio earundem partium, quae si rupta, sursumque repens aegrum ilico non suffocet, eum Phthisicum reddet, post diros cruciatus, & miseram vitam utcunque protractam, mortem illatura; ni forte rarus casus contingat, quo homo bonitate naturae pus ex vomica sua cum successive, tum integre evacuet, ulcere dein probè deterfo atque mandato: vel scirrhi, hincque asthmata dira, & diuturnæ aerumnae, si morbus eo usque debilitetur, ut ingens languor furori succedat, quæ miserum aegrum excruciant crudelissime, vel subitaneae morti ereptum, lentae tradent, Hinc sapientis Medici in aegrorum salutem intenti est morbi impetum tam prudenter moderari, ut nec a saevitie nimia gangræna fiat, abscessusve harum partium, nec a modamine nimio vires omnino prosternantur. Dixerat ingens *Hipp. Aph. 2. n. 42.*, solvere Apoplexiam vehementem quidem impossibile, debilem vero non facile, Hinc sane divina est doctrina illa quae me doceat ad prima eaque manifestissima signa futuræ propediem Apoplexiæ cunctis velis contendere remisque, ut illa, quae semel nata atque fixata vel omnino non, vel saltem difficillimè curabilis est, in suis primordiis praefocetur. Scio Phthisin, maxime Hereditariam, incurabilem esse, ni prius sanguinis sputum praecaveatur. Quare meum erit sedulam navare operam ne unquam Hæmoptoe contingat, quæ ætate illa in hacce familia contingere solebat. Hæc utilitas prima, eaque cum maxime insignis,

nis, Doctrinæ de insanabilibus morbis.

Alter scopus *Hipp.* tradendæ hujus doctrinæ est, ut præcaveatur ne quæ insanabilia mala sunt, magis noxia efficiantur; sed ut reddantur, quantum ejus fieri potest, tolerabilia. Vocatur Medicus ad hominem cui ex Inflammatione Ventriculi aut Intestinorum tenuium scirrhus in loco firmatus remansit, quem certe novit esse passim incurabilem. Novit proinde suarum tantummodo partium esse, ut hominem tali Diætæ, tali vitæ Regimini addicat, quæ nulla ratione scirrhum irritare possint, jubeatque ab omnibus religiosissimè absteat, quæ Vitam adhuc utcunque tolerabilem, scirrhus jam in dirum mutato Cancrum, quovis carnificio intolerabiliorem reddant. Podagram firmatam Medicina, quantum scio, insanabilem pronuntiat; quidquid jactitabat olim *Paracelsus*. Quin & ipse in cæsaream aulam accitus respondere promissis non potuit. Empyrici complures inani spe fefellere Magnates, quibus & nummos infinitos emunxerunt, & morbum reddidere pejorem. Namque vel ad tempus tam feliciter eum profligarunt, ut immanior longe frequentiorque deinceps redierit, vel ita ab iis, quas occupabat exedebatque, partibus fugarunt, ut nobiliora viscera occupans mortem intulerit: ut ante aliquot annos patuit usu Radicis *Aristolochiæ rotundæ* sive *tenuis*: quæ, ut narrantem audivi Clariss. virum *Oosterdyk Schagt*, Præceptorum meum maxime venerandum, hac in urbe ceu summum in Podagra arcanum venditabatur: cujus ope curationes miræ visæ; sed tamen hoc infauitissimo cum successu, ut deinde quamplurimi morerentur post dirissima symptomata, nec dis-

discrimine evaderent alii, nisi peccante materie ad illud, quod obsederat ante, membrum revocatâ. Qui hoc novit Medicus unam habet, ad quam confugiat, sacram Anchoram; scilicet Diaetam vitaeque Regimen tale, quo observato morbus longa annorum serie tolerabilis fiat, aggrediaturque cum vicibus rarior, tum saevitiè mitior.

Jurè ergo meritissimo Cl. *Boerhavius* in laudatissima *atrocis rarissimique Morbi Historia altera pag. 2.* „ Utinam, inquit, firma lege constitutae essent notae, quibus Medicus sanari, nescios „ dignoscere queat Morbos, atque ab iis, qui „ artis opem tractabiles admittunt, cautè distinguere! Nonne felicius longe disciplina hæc posset exerceri? Vel eâ utique gratiâ imprimis, „ quod contrariis sæpe remediis haud exasperaretur, quod corrigi nefas. Utinam in ordinas „ tas ergo Classes digestos cerneremus morbos „ sanabiles, atque insuperabiles penitus! ne negligenter illi, ne temerè hi, quotidie tractarentur ab his, qui præterquam quas res ipsa „ habet molestias, majora sæpe incommoda arte „ inani aggravant.

Tertiò denique, tantum abest ut insanabilium Doctrinam dedecori esse Medicinae credat *Hippocrates*, ut potius immortalī eam gloria hinc clarescere censeat; quando Medicus probè instructus ejusdem Limites exsilire non ausus futura prædicit. Unde & alio in loco Medicum, qui morbum omnino sanari impotem insanabilem esse pronuntiat, non minorem artificem esse censet eo, qui sanabilem curat. Videri potest *Lib. de arte.*

Addi forte pro quarta ratione posset Doctrinam insanabilium malorum hinc utilem esse præprimis, ut pro sua quisque virili studeat aliquid, quod morbum ex hac lugubri Classe eximat, indagare. Namque, ubi in Catalogo Medicorum video Phthisin veram, Apoplexiam illam quæ *Hippocrati* *ισχυρη* nuncupatur, Scirrhos completos Cancrosque extirpatu impossibiles, Podagram, Vulnera complura &c. pro insanabilibus haberi, non est quod credam nemini unquam sanabilia fore. Vesicae urinariæ perfectio *Hippocrati* lethalis fuit, ac re vera erat; posterior autem ætas comprobavit ope Catheteris Urinâ perpetuo eductâ, perfanari vulnus, illudque ita insanabilium classi exemit. Venerea Lues dum Europæos primum invasit incurabilis habebatur; deinde verò mortalium industria curabilem se esse demonstravit. Vidimus §. 2. vulnera a telis Indorum venenatis inflicta fere incurabilia, deinceps usu herbæ *Mungos* curata fuisse. Narrat *Hieron. Cardanus* fuisse hominem in Longobardia adeo vagabundum, ut ad compositum ordinatumque vivendi genus perducere eum nemo posset, qui idem insipido Medicamento Cancros reipsa curabat; quem, quia arcanum ante mortem non revelaverat, credit *Cardanus* æternas jam apud Inferos poenas luere. Qualis historia & de homine alio in Patria Leodiensi & Brabantia idem efficiente scriptis proditur. Quidni & in humanarum calamitatum solamen idem aliquando tum in hisce, tum in aliis, futurum credamus? Dies forte dabit, quod hora negat. Interim quamdiu sapientissimo & beneficentissimo rerum omnium Moderatori hunc nobis favorem concedere non placeat,

eet, nostrum erit præclaræ intra Limites Artis quietos & contentos esse.

Ultimum quod in objectione dicebatur spectabat morbos quosdam, quos ipsos, eorumve Causas Medicus ne indagare quidem possit. Hujus rei exemplum unum alterumque dedit Cl. *Boerhavius* in historia mortis Nobilissimi Architalassi nostri *De Wassenaar*, & Marchionis *de S. Auban*: quos binos tractatus eo conscripsit scopo, ut ostenderet impossibile fuisse hos morbos quisquam ut a priori cognosceret: deinde ut si hos eosdem morbos deinceps aliquis cognosceret, simul Curationis intelligeret impossibilitatem. vide *Hist. primæ pag. 60. & Hist. ult. pag. 29. & 30.* Verum si vel hinc Medicorum ordo minoris habeatur, crediderim & reliquarum ferme omnium scientiarum Proceres longe minoris, quam nunc merito habentur, habendos fore. Probi viri est magni facere quotquot in commune bonum eo, quo a Deo donati sunt, lumine utuntur; nec minori eos honore prosequi, qui ultra Limites sibi circumdatos exsilire non ausi, ignorantiam quarundam rerum viresque imbecilles, candidi fatentur.

§. V.

Homines plures absque medicorum ope curatos.

Libr. de Arte hanc sibi objectionem refellendam *Hippocrates* sumens, ait vel hinc Medicinæ majestatem atque gloriam summopere inclarescere; siquidem homines citra adhibitos medicos sanati, cæco tantum impetu & casu aliquid

quid gesserint, vel non gesserint; aliquid sibi ingesserint, vel non ingesserint; aliquid sibi applicuerint, vel non applicuerint; ex quibus factis vel omissis melius pejusve habuerunt. Quod si ergo hi forte fortuna sanitatem adepti sunt, tanto majoris Medicinam esse faciendam; utpote quæ ex antiquis & perpetuis observatis ejusmodi Regulas habet, quæ doceant an, quæ, quomodo, quibus, & quando omnia hæc facienda vel omittenda sunt. Sane hisce *Hippocraticis* verbis verius nihil. Si enim homo artis nauticæ plane ignarus per indomitum mare nave vectus, felicem tandem portum nancisceretur, hic nauticam Artem non nisi summa cum injuria vituperaret: quum è contrariò Artis hujus præstantia vel hinc maximè innotesceret; utpote quæ ejusmodi præcepta tradat, quibus vela componere, gubernacula dirigere, evitare Syrtes, ventos observare, acum contemplari nauticam, & infinita id genus alia edocti nautæ, id semper ex arte faciunt, quod jactator ille semel fortunato casu fecerat. Qui idem si ventos procellosos, si incognitos scopulos offendisset, naufragium passus fuisset, quia ex arte instructus non erat.

Sic fateor, sanantur Casu aliquando citra Medici opem homines, idque longe latèque fama divulgat; sed quot homines è contrario non accersito Medico intereant, atra tellus abscondit, gremiòque occultat suò. Qui verò sanantur, si sine Medico, saltem non sine Medicina, sanantur; quum ignari omnino id vel gesserint vel non gesserint, quod ex firmis artis principiis bonus Medicus facere, vel omittere, vel moderari se oportere, è re fore judicasset.

§. VI.

*Sanatos homines adhibitis quidem Medicis, sed
iisdem vel ab ægro vel a Pharmacopola deceptis.*

Fateor nonnunquam id contingere, quod ob-
jectio prima parte habet: Causamque cur sic
nonnulli emergere periculo visi sint, triplicem
reor.

1. Homines hi malum nacti erant Medicum,
spontaneoque appetitu ducti ejusmodi sumserunt,
quibus bonus Medicus ad morbum expugnand-
um meliora non novisset. Hoc postea patebit
§. VII. Vel 2. peccarunt hi ægri contra Medici
mentem in re minimi momenti, ita tamen ut
præcipuum Curationis scopum evertere non po-
tuerint. Vel 3. graviter peccantes in Medici præ-
ceptum bonitate Naturæ morbum nihilominus vi-
cerunt. Hoc §. VIII. latius. Verum quot mi-
seros contra numerare liceret, qui sic agendo
pessimè habuerint? Bene ajebat *Hipp. Lib. de
arte*. Homines fortunæ adscribere, si qui bonum
nacti Medicum, eique obaudientes emergerent;
Medicorum vero imperitiam accusare, si qui con-
tra eorum praecepta clanculum peccantes inter-
irent. Imo iis, qui Medicorum monita sper-
nunt, morientium numerum denso augeri agmi-
ne credit.

Hinc saltem patet non nisi fortuito ejusmodi
homines convalescere, plurimos verò sua ipso-
rum culpa interire. Ergo neque vel hac ex
parte Medicina vituperanda.

Verum si digredi extra orationis cancellos vel
paululum liceat, adnectam libenter unam alte-
ramve Considerationem. Quod

Quod Medicorum monita spernantur, hoc vel ipsorum Medicorum, vel ægrorum, vel denique aegris invigilantium custodum vitio fit.

Medici namque ipsi materiem medicam non edocti compositiones absque ullo judicio præscribunt; quas, utpote sapore nauseosas, adspectu horrendas, odoreque intolerabiles aegri ita fastidiunt, ut mori, quam sumere, sæpe malint. Praeterea frequenter id animadvertas, ut Medici Chirurgique in semet ægrotantes benignissimi, quovis aliquando Tyranno crudeliores sese in alios præstent: quod si Medici Commiserationis erga proximum meminissent, taediosa pocula in amœniora, detestandos bolos in facilius ferendos, medicamenta alia adspectu, odore, sapore, quovis carnificii genere atrociora, facili Marte mutare in gratissima; aut saltem in minus ingrata posset. Quam artem Expertiss. *van Swieten* serio crebroque inculcavit discipulis suis, quorum è numero me fuisse gratus agnosco.

Cur enim, si formulas simul & indicationi Morbi, & aegri placitis respondentes concinnare possimus, non concinnaremus? Cur ægrum suo jam satis miserum morbo frustra torqueremus? præcipue quum hæc imprimis utilitas hinc oriatur, quod aegri tanto obedientius gratiora sumant?

Dolendum profecto quod tam parum huic rei studeatur. Electuaria dicta miscent haustibus purgantibus, in quibus, a pulpa Cassiae, a pulpa Prunorum &c. ingrato adspectu flocculi inhaerent, qui nauseam creant; quum tota efficacia pendeat a Scammonio, a Rhabarbaro, a foliis Sennae, &c.

&c. quae seorsim sine illis pulpis semper prostant, ut mixturis diluantur. Quid ergo impellet Medicum ægros suos frustra ut sic torqueat? Cur decocti ingrati fastidium Corticibus Citri, vel aliis gratissimis additis indicationi non repugnantibus, vel & eidem faventibus, non corrigemus? Præsertim quum nauseosa illa nauseam, vomitum, anxietatem, faciant, quæ ægro obsunt, horroremque incutiunt a Medicamentis. Sic felices tunc existimant se ægri, si Medicum fallere queant, respondentque ipsi redeunti remque roganti ea, quæ jusserat, absunta esse: Lagenæ interim aut Pyxide clam in Cloacam evacuata. Profecto & in his, & in omnibus humanissime cum ægrotis agendum esse summi Artis Parentes docuerunt. Sic *Hippoc. Epid. VI. Sect. 4. n. 7.*, In quibusdam ægrotis est gratificandum, „ velut est ut scilicet cibus & potus purè conficiantur, puraque sint quæcunque viderint, „ & quæ tangunt mollia. In aliis quoque gratificari oportet quò non magnam noxam afferunt, „ aut quae facile sarciri queat, veluti frigida, „ ubi eâ opus est. In his etiam Medicum ægrotato se gratum præbere convenit, qualia sunt „ ingressus, sermones, corporis habitus, vestitus, tonsura, ungues, & odores. *Aretæus Cappadox de cur. acut. Lib. 2. cap. 2.* in Epithemate præscribendo jubet grata odorifera, prout medicaminum efficacia, lenitate, odore, opus est, admisceri aliis, „ si quidem & ægrotantibus „ gratificari decet. „ Et *Lib. 1. cap. 1. de caus. & sign. chron.* loquens de diuturnorum morborum molestia „ Mehercule, inquit, in magna animi „ constantia diu præstanda, auxiliis variandis, „ ju-

„ jucundis citra noxam ægro concedendis , ipso-
 „ que decipiendo , Medici virtus atque excel-
 „ lentia dignoscitur. „ Errant itaque turpiter ,
 qui suam erga ægrotantes severitatem Antiquo-
 rum severa & tetri disciplina larvant : quum ve-
 nerandæ Antiquitati nil acceptius esset , quam
 sapienti morum gravitati comes nobilissima urba-
 nitas , pectore candido nata , non ficto animo ex-
 hibita ; cui nobilissimæ virtuti modernorum ur-
 banitas ne vix quidem comparari possit. Hæc
 de Medicis qui partim in culpa sunt , quominus
 Medicamina ab ægris assumantur.

Verum ipsi sæpius ægroti eorumque custodes
 dicti , maximam partem in causa sunt hujus in-
 fortunii. Namque vel ex negligentia , vel ex
 perverso ægri appetitu , vel ex imaginaria sapi-
 entia qua custodes ægrorum , maximè mulier-
 culæ , Medicis præstare se autumant , salutaria
 eorum monita circa victum , medicamina , to-
 tumque rerum non naturalium usum floccipen-
 dunt ; redeuntique Medico , ac rem subolsacien-
 ti , mendacia vendunt.

Quam rem expertus *Hipp.* monuit Medicum
 qua singulari ratione id præcaveat , *Lib. de decen-
 ti hab.* „ Adsit , inquit , ex Discipulis aliquis ,
 „ qui præsit , quo præceptionibus citra amaru-
 „ lentiam utatur , & quod imperatum est submi-
 „ nistratur. Ex his verò deligendi , qui jam in arte
 „ proveci sunt , ut ea , quæ sunt usui , exhibere , vel
 „ secure offerre sciant , neque in intervallis quid-
 „ quam te lateat. Nullius verò rei curam plebeis
 „ unquam committas ; alioqui ejus , quod male fac-
 „ tum est , reprehensio ad te redundabit „ . Cer-
 te cum senior tunc temporis medicus Discipulos
 sub

sub sua cura erudiendos semper secum habebat, poterat ille ingenti cum suo ægrotique emolumento aliquem, qui ægro invigilaret, redeuntique Medico omnium rationem redderet, præficere.

Quare jure merito feliciores hac in parte existimamus cum Medicos, tum ægrotos, in Brabantia vel alibi, ubi Religiosi ordinis viri vulgo *Alexiani* dicti ægrotantibus viris, & feminae dictæ *Sorores nigræ* ægrotantibus sæminis invigilant, Medicum dum ille ægrotum invisit, audiunt; stricteque, quae ille jusserit, observant; ac redeunti omnium quae gesta ab ægro & circa ægrum sunt, rationem examussim referunt.

Qui quidem felicitatis gradus obtinendi ejusmodi homines, qui unice huic negotio deputentur, quum difficile acquiratur; nostrum erit, quantum ejus facere possimus, probatos huic negotio homines præficere; prudenterque ac humaniter arcere eos, qui vel ipsi Medicinam facere deprehenduntur, vel contra citrave Medici mentem ægrotantem dirigunt.

Sed ut eo, unde digressus sum, revertar; ultima objectionis pars spectabat ægrotos, qui medicis a Pharmacopæo deceptis convalescunt.

Hos curari posse aliquando negare nolim, 1. in re minimi momenti Pharmacopæo peccante, ut v. c. ingredientis alicujus dosin paulo majorem minoremve exhibente, qua in dosi permittenda periculi suberat nihil.

2. Mirum aliquando non est ægros convalescere, quando Medici merito decipiuntur: præscribunt enim nonnunquam pinguedinem unius animalis, quam superstitiosè pinguedini aut me-

dullæ alius animalis praeferunt. Plures aquas stillatitias religiosè distinguunt, quas callidus Pharmacopola probe novit neque a se invicem, neque a pura aqua destillata vel cruda, viribus differre, pulveres absorbentes ex coralliis, ex matre perlarum, ex margaritis pretiosis praeferunt Cretae, Lapidibus Cancrorum, &c. In his, & ejusmodi farinae aliis quum decipiantur Medici, non est quod multum damni inde patiantur ægrotantes.

3. Ut alia occasione paulo ante dixi, nonnunquam emergere possunt ægri hujusmodi etsi pessime peccaverit Pharmacopæus; quando bona fortisque Natura Morbum non modo, sed & adversa remedia vincere novit, maxime quando per sese gravissimus Morbus non sit. Ita pulcre *Hipp. Lib. de prisca med. pag. 11.*

Verum tamen & hoc cuivis exemplis heu! nimium tritissimis constabit plurimos pessime habuisse, vel & interiisse ægrotos, quorum Medicos ita luserant pharmacopæi.

Unde ratione omni non caruerunt eorum monita, qui Medicum suas ipsius adornare & preparare formulas debere censuerunt. Horum ex classe non infimus fuit Nobilis Eques *de Monzaigne* in Libro suo *Essais* gallicè dicto. Verum idem ille Vir prae ardore impetuque refellendi Jurisconsultorum ac medicorum vitia, non semel totam vituperat disciplinam, sibi obloquitur multis sane in locis. Nunc enim necesse ait suas omnes, ipse ut paret Medicus, formulas: nunc iterum ait Medicum, qui jam non amplius antiquo ægyptiorum more uni tantum morborum generi, sed plerisque curandis se paratum exhibet, occupatiorem esse quam ut ea, qua par est, sed-

dulitate atque industria singulis invigilet. Neque etiam antiquis illis temporibus a Medici officio erat separata Pharmacia. Ut proinde Vir nobilis alterutrum dicendo se ipsum explodat. Sane si ab una parte e re fore arbitramur medicamenta ipse ut paret Medicus, quo & tutius procedat ipse, & æger minus periculi subeat; mox ab altera parte magna enascitur suspicio ne is, qui ægrotis invifendis totus occupatur, prae-
parandis medicaminibus sufficiat. Si cordati Medici praxi multis ab annis jam assueti testantur, ut ipse audivi, se tutos in conscientia non esse, nisi singulo die bonam temporis partem annotando & meditando infumserint, ut quae a se gesta sunt examinent, quaeque in decursu morborum, licet haud insolitorum, sibi, prout sese offerent casus, agenda erunt, praemeditentur; fere concludo Medico modicam exercenti praxin temporis forte satis cum studendo, tum praeparando, affuturum: plurimam vero praxin habenti timendum fore, (quod inculcantes saepe Praeceptores audivi) ne ejusmodi medicus Empiricorum moribus sensim atque inscius assuescat; id est, ne formulam unam eandemque saepe praeparatam in memoria habens, paucis praeparationibus plurimas repleat lagenas: nisi forte domi apto gaudeat famulo, qui huic negotio solus sufficiat, quanquam & absens ab illo famulo Medicus bonis Pharmacopaeis æque fidere forte possit.

Quare laudandus potius magnarum in nostra Rep. urbium mos, quo, juxta probatum cuique urbis Medicorum collegio Dispensatorium, Pharmacopæi sese gerere sub magnis poenis, legeque severa teneantur, ita ut Medicus certus ibidem

atque securus sit de Pharmacopæorum fide, hique ipsi omnibus probe instructi opus non habeant quid pro quo obtrudere. Hoc tantum ultra optandum foret, ut severa lege statueretur quemque Pharmacopaeum, mox a præparatione Medicamenti, nomen assumpturi chartulae ad pixidem vel lagenam appensæ inscribere oportere: ne forte ejus famulus multas præparationes simul secum gerens, ut suam cuique afferat, obtrudat alienam.

§. VII.

Alios sanitati redditos, rerum usu earundem, quas Medici audacissimo præsagio pessima quæque effecturas prædixerant.

Respondeo hoc aliquando contingere quando Medici effectus rerum quarundam nimis hyperbolicè describunt; ita ut deinceps his effectibus haud ita, ut quidem præfagierant, contingentibus, merito derideantur.

Sed aliud est quod plus ad rem facit. Casus revera quidam sunt, in quibus natura per vehementem ac mirabilem prorsus appetitum morbi nonnunquam remedium indicat. Homo putrida in primis viis saburra laborans, appetitu insatiabili fertur in Haleces, Salsamenta, Acetum, Cerevisiam acidam, acida Poma, &c. quae certe omnia putredini contraria sunt. Interim Medici frustra moliuntur per sua *Stomachica* dicta sedare nauseas &c. malumque augment: quin & hanc spontaneam Naturae indicationem spernentes quasvis teterrimas, si usurpaverint aegri, minas;

has intentant; neve ulla ratione appetita acquirere possint, amicos etiam atque etiam serio monent. Nihilominus, non quiescente natura, aeger curat clanculum sibi desiderata afferri; quibus copiosissimè assumtis a redeunte Medico reperitur sanatus. Sic dum vera Morbi causa haud satis attentum Medicum latuerat, Natura ad curationem per se ducebat. Quum olim Chemici plerique Medici, Hippocraticae veritatis ignari, aegros suos acutis conflictantes ab omni omnino potu tyrannicè arcerent, & interim calidis aromaticisque corpora exardescencia in aestum intolerabilem conjicerent; aegri, Natura ducente, aquosa, subacidula, subfrigidiuscula insatiabili desiderio appetentes, & clanculum haurientes, salutem sensim recuperasse visi sunt. Omnia haec exempla docent, Naturam sagacem aliquando ægrotantem inducere, ut ea appetat, hauriat, iisque haustis saluti reddatur, quae vel minus attentus, val ridiculis Systematibus infatuatus Medicus minax vetuerat. Non quod sentiam huic appetitui semper obsecundari oportere, qui error foret crassissimus, ut mox dicam, sed monere volui eum non semper negligendum atque cohibendum esse, imo attentionem Medici nonnunquam requirere. Vide hoc eleganter apud *Sydenh. pag. 367.*

Verum ut ut haecce res se habeat, casus hi longe rariores contingunt quam quidem illi, quibus constiterit, aegros per fas nefasque Medicorum monita spernentes vitam cum morte, aut levem saltem morbum cum gravissimo, aut brevem cum diuturno, commutasse. Quotiesne vel morbum atrociorum, vel ipsam mortem sibi conciliaverint ægrotantes, ubi in acutis gelidam modo quo-

vis prohibitam aquam aëremve affatim hausere? Quotiesne Hystericæ feminæ ad angores animi frequentes sanandos, doloresque Pleuritidem vel alios morbos fere mentientes abigendos, invititis Medicis ad frequentiores sanguinis Missiones confugiunt; maxime quum post M. S. aliquantulum solaminis expertæ videantur, dum interea frequenti M. S. magis debilitatæ magisque, in tristissimi sui morbi frequentiores ac sæviores incidant paroxysmos? Quis ignorat Phthysicos anxietatibus incredilibus vexatos ad alvi purgationes, Medicis tristia frustra vaticinantibus, accurrendo, fluxum alvi, mortis in Phthysi prænuntium, sibi præmaturè conciliare? Infinitus ero si retulerim plurimorum Podagricorum Historias, qui contra morbi sævitiem fallacia Empiricorum solamina experti, ad redintegrantes Paroxysmos eadem sibi gestiunt apponi; frustra dehortante Medico sagaci, probeque gnaro in hisce ærumnis moderato regimine totius vitæ, & summa tolerantia atque patientia in paroxysmis præstantius reperiri nihil. Hunc verò spernentes ægri ab momentaneo solamine crebriores experiuntur, sævioresque Paroxysmos; vel materie podagrica arthriticave ad interiora nobiliora repulsâ in ineluctabilem mortem, aut præsens saltem ejusdem discrimen, miseri incurrunt.

§. VIII.

Multis, imo teterrimis, aliquando, è morbis convalescentibus Homines, curantibus ejusmodi Medicis, quos famosi alii Artis Antistites tanquam methodo segniore, vel fortiore utentes, vituperant.

Data fuit, ni fallor, jam pluries ad hanc objectionem responsio; quae tamen per momentum nos iterum detineat, tracteturque paulo explanatius.

Ad partem illam objectionis, quæ Medicos fortiori nimis methodo utentes spectat, respondebit Sydenhamus pag. 152. ubi tam pulcras curandarum variolarum Regulas tradiderat, Hæc sane, „ inquit, vera est ac genuina Methodus, . . . „ & licet non negem multos regimine admodum opposito tractatos, nihilominus convalescere, fatendum est tamen . . . plurimos etiam „ interire: quin & alii complures fati pariter „ concederent, nisi vel a frigidioris tempestate, „ in quam incidit morbus, vel a Phlebotomia, „ aliter supervacanea atque inutili, nuper celebrata, fervarentur. Et pag. 168. & 169. describens febris continuæ variolosæ dictæ curationem. „ Haec sane Methodus, ait, optime mihi cessit . . . Non quod ego nunquam viâ longe contrariâ incedentibus spectator interfuerim, adhibitis scilicet cardiacis & calido Regimine; ægro nihilominus a morbo sæpe liberato: ita tamen ut mihi semper videretur is „ non mediocriter discrimen adiisse, nulla id suadente necessitate. „ Deinde exempla affert aliorum Medicorum qui calido suo Regimine Petechias

chias numerosiores, sitim immaniolem, linguam siccam ac sæpe nigram, sudores antea provocatos, penitus nunc intercidentes, ob exhaustum sanguinem effecerant; deinde sanguine novis liquidis repleto vi medicamenti febrisque Crisin faciebant, coactam nimis, ac periculofam, rariusque contingentem.

Ex *Hipp. Lib. de pr. med.* jam alibi respondi causam, cur sub violentioribus Medicis ægri emergant, hanc esse præcipuam, quod aeger & vim sui morbi, & imperitiam violentam Medici simul bonitate Naturæ vincat: siquidem tunc, quando vis morbi tam magna non sit, ut etiam longe graviora homo ferre posset. Quam eandem rem confirmat *Moricæus* quam plurimis exemplis gravidarum sæminarum, quae ut hydro-picae validissimis tentatae hydragogis, vel ut scirrho uterino laborantes variis modis a pessimis Medicis Chirurgisque tractatae; vel ut menstruorum retentione correptae M. S. ex pede aliaque perversa remedia expertae, tamen feliciter prolem enixae sunt tempore requisito. Vide ejusdem *Observ.* 161. 195. 224. 305. 429. 471. 524. 642. 644. 690. 697. Quae quidem omnia docent, homines his fortioribus usos posse nonnunquam bonitate naturae periculo emergere; sed tamen tam parum huic draſticae Methodo favent, ut laudatus mox *Moricæus obs.* 644. pulcrè advertat eodem jure Artem bellicam vitae tutissimam dici posse, quia visi sunt homines sine ullis vulneribus multiplici annorum serie præliis atque obsidionibus urbium interfuisse.

Verum secundo & alios reperias qui vulgò prudentissimi audiunt, quique tam lente, tam circum-

cum spectè, tamque raro medicamenta paulo fortiora ingerunt, ut vix audent dosin ultra minimam exhibere, vix paulo acriora propinare; sed ægrum suo potius fato committere, quam vel hilum inturbare, malint; ac quia tamen aliquid dandum, ejusmodi exhibeant, quæ certe vi sua hominem ad plures non mittent. Facile eo inducor ut crediderim, bonos illos viros ad hancce praxeos mollitiem pervenisse, quia vel proprio periculo datis intempestive acrioribus, vel audaci Agyrtarum methodo perterriti didicerant, quam truculenta sæpe atque exitialia mala hinc orta fuerint. Verum nonne hocce est ita Scyllam evitare, ut incidant in Charybdim? Namque non minus peccat Medicus negligendo ejusmodi dare, quæ languens, stimuloque indigens Natura indicat; quam Medicamenta vel copia, vel vi, excedentia, aut intempestiva, exhibendo. Quid enim? Ubi homo in aquam incidit, numne prudentes dixerimus eos, qui ad ripam stantes hominem tantum lapidibus non obruunt? Certe eorum erat sedulo & confestim funes projicere, harpaginesque luctanti cum undis porrigere, quibus ille arreptis in continentem duceretur. An vero illi cæteris prudentiores se existimabunt, si hominem tantum ultra non demergant, otiosos cæterum humanæ calamitatis spectatores agant; quia viderunt audiveruntve, alios nimium impetuose festinanterque agendo hominem aquis illapsum profundius mersisse, aut imprudenter porrectis harpaginibus vulnerasse lethaliter? Eodem sane modo prudentes nostri Medici se gerunt. Specioso prudentiæ titulo larvati dicant Naturæ tantummodo Observatores sese Ministrosque esse, cu-

jus impedimenta tantum auferenda sibi sunt, vi-
fosque non paucos hac sua emerfisse methodo.
Sed eodem pacto homines illi in ripa agentes &
submersum non ultra demergentes excusabuntur,
quia pene submersi homines aliquando visi sunt
citra auxiliatrices adstantium manus ripam aut
navim propinquam conscendisse. Sic putave-
rim in medicina facienda haud secus qui minus
nihilve; quam qui nimium agunt, culpandos
esse.

Hinc sapiens ubique *Hipp. Lib. VI. epid. pag.*
1169. Μηδὲν εἰκῇ. μηδὲν ὑπεροχῇ Nempe „ Nihil
temere agendum esse, ut & nihil *negligenter*. Et
Aræteus Capp. in curat. Epil. Chron. „ Νῦν δὲ χεῖ
„ ἔδειν ὑπεροχῇ, μηδὲ περισσεῖν τι εἰκῇ „ Utique
nihil prætervidendum, aut spernendum est *ne-*
gligenter, nihilque *temerè* faciendum.

Itaque quicumque in utramvis partem nimium
inclinant, peccant; medium tenuere beati, qui
& mollioribus utuntur ubi opus est, & fortiora
non negligunt ubi indicantur.

EPILOGUS.

Sic plurimas easque præcipuas, ad quas reli-
quæ omnes referri possunt, objectiones, quæ in
artis quam amo, quam colo, quamque, quoad
vixero, strenuè exculturus sum, dedecora pro-
feruntur, si non omnino explosi, explodere sal-
tem conatus sum: cæterum sermonis barbariem,
juvenisque artem a Limine tantum salutantis im-
politam balbutiem tum benignitate solita, tum
divinae acutie mentis, Lectores expoliant, de-
fectus suppleant, cunctaque æqui bonique consu-
lant,

lant, etiam atque etiam rogo. Quae in praeclarae artis opprobrium objiciuntur, candidus recensui; si quid veri iis inerat, ingenuè fassus sum; si objectioni factum eandem confirmans deerat, fidelis adjeci: scilicet ut integras hostium copias, quibuscum mihi congrediendum erat, totas armatas & cataphractas ab omni parte intrepide lustrasse viderer; quo & vim earundem propius cernerem, & aptissima, quibuscum conflictandum erat, arma mihi adornarem.

Quod si nihilominus qui sint, quos multorum litigantium inter sese Medicorum turba offendit, meminerint hi eandem quoque sortem aliis, quas veneramur, disciplinis, scientiis, artibusque obtigisse. Architecturam praeclaram agnoscimus Artem esse: Architectos autem quotidie cernimus alios aliorum operibus insultare, variosque in iisdem varia acerbius reprehendere: in qua reprehensione ne vix quidem inter acutissimos Momos convenit. Facile vero ignorantiam invidiamve causam discrepantiarum agnoscimus, Architecturae opprobrium absit ut inde concludamus. Jurisprudentiam consideranti tam enormis occurrit sententiarum differentia, ut referre fere pudeat: attamen merito omnes maximi facimus peritiam juris, utpote oppressis, aliorumque sub violentia gementibus solamen unicum asylumque. Si fas esset enarrare has easdem diversitates opinionum inter ipsos divinorum oraculorum Interpretes obtinere; conclusionis, quam ex varietate opinionum inter Medicos deducunt, iniquitas meridiano sole evidentior appareret: verum cum ejusmodi Tragœdias referre lugubre hinc, illinc odiosum sit, en manum de tabula.

Me-

Medicam itaque artem, favente summo Numine, auspicabor, quam venerandus ejusdem Patris *Hipp. Lib. de flat.* mihi praedixit earum Artium e numero esse, quae, quum communi bono quam plurimum conferant, exercentibus se se nil nisi molestias creant. Quin & divino huic Viro invidiam, calumniandique pruriginem non pepercisse colligimus ex ejusdem ad *Democritum* Epistola, & ex Literis *Democriti* ad *Hipp.* Summi in Arte viri, quibus ob collata in humanas miseras beneficia aureae statuæ erigendae forent, acutos dilacerantium & calumniantium dentes quotidie experiuntur, praesertim cum ne Cerdo quidem, aut Caupo, aut incurva Vetula sit, quæ Medicum non culpet, non reprehendat, non vituperet. Sed pulcre exemplo praeivit suo *Hipp.* monuitque in *Lib. de arte* qui se gerat in hisce Medicus: „ Periti artifices, ait, non morantur im-
 „ prudentes aut reprehensores, aut laudatores,
 „ sed eos tantum qui recta ratione judicant. „
 Horum omnium clarorum Virorum vestigiis pressè insistendo spero fore ut & ego omnes has ærumnas transire, taediaque devorare tandem queam. Itaque salutem proximi præ oculis habens, solumque in tuta conscientia DEUM testem intuens, hujus mihi favorem, artis exercitium auspicaturo imploro, Ipsi acceptum relaturus, quidquid in humanarum calamitatum solamen vel doctè excogitavero, vel ritè administravero, vel probe gesserō.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

Multæ variæque circa Chylopoiesin opiniones inter sese conciliari, inque usum vocari possunt, dum statuimus in plerisque aliquid veri inesse; in eo vero errasse earum Autores, quod suam quisque opinionem ad totum chylicationis negotium perficiendum sufficere statuerint.

II.

Sylvii autem sententia de Bile alcalina, & succo pancreatico acido ferenda non videtur, nec etiam necessaria est: ut nec Helmontii opinio de Acore vitali ventriculi.

III.

Si quis omnia chylopoiesios instrumenta revera demonstrata exarumissimè intelligat, is omnia ejusdem Phænomena ritè exponere videtur posse.

IV.

Materia spirituum videtur in arterias Corticis Cerebri Cerebellique a sanguine arterioso discerni, & hinc per medullam, seu per vasorum continuationem, derivari in Nervos.

V.

Per nervos fit a sensorio communi determinatio ad corporis partes sensui & motui, tum voluntario, tum spontaneo, destinatas; ut & impressio a partibus sentientibus ad sensorium commune.

VI.

V I.

A Cerebello secernuntur, qui Vitalibus Actionibus inserviunt, spiritus.

V I I.

Minima Vita in Homine requirit ad minimum Liberum utcumque Circulum Humorum versus Cor dextrum, inde per Pulmones, ex Pulmonibus ad Cor sinistrum, a Corde sinistro ad Cerebellum, hincque iterum aliquem spirituum vitalium affluxum per Nervos Cardiacos atque Pulmonicos.

V I I I.

Non datur Panacea.

I X.

Nullum fere alimentum aut medicamentum salubre vel noxium dici potest, nisi is, qui hoc dicturus sit, ad varias hominum naturas, aliasque complures circumstantias respiciat.

X.

Errores propemodum infinitos peperit apud Ignaros Mos quo Medicamenta in antispasmodica, antapoplectica, antiscorbutica, &c. dividuntur: ut & ille, juxta quem eadem in cephalica, cardiaca, stomachica, uterina, ecbolica, &c. distribui solebant.

X I.

X I.

*Decocta vulneraria quæ Belli Ducibus profunt ,
Militibus plerumque obesse deprehenduntur ,
& vice versa.*

X I I.

Medici iudicibus de vulnere renunciaturi anxiam Conscientiam Tria hæc tranquillam reddunt , 1. Exactissimum lentissimumque examen vulnerati, tum quoad vulnus, tum quoad statum in quo is ante vulnus erat, tum etiam quoad bene maleve tractatus mox a vulnere fuit. 2. Casta eorundem descriptio facta iudicibus, qui DEI MALORUM VINDICIS nomine veritatem inquirunt. 3. Prudentissima Cautela ne vel verbulo Reum, ultra quod severissima indago docuit, oneret.

X I I I.

Peccatum, cui venia concedi nequit, aliquando committitur, dum fractum os reponitur quam pulcerrime.

X I V.

Pessima Luxatio sæpe immedicabilis, & claudicationem perpetuam faciens, oriri visa pluries ab incauta gestatione infantum in brachio matris, nutricis, custodis.

X V.

X V.

Causa stupidi ingenii multorum hominum, ipsiusque fatuitatis perpetuae, haud quaquam infrequens, est illa non toleranda libertas qua mulieribus opiata a Pharmacopoeis emere liceat, quibus morosos infantes sopiant.

X V I.

Facultatem in matre esse mutandi, quem utero gerit, foetum agnosco: rationem vero, qua id fiat, ignoro.

X V I I.

Interim laudabilis mos est sapientum matronarum, quae gravidæ mulieris, ab aliquo insolito horridove objecto perterritæ, mox manus apprehendunt, ne illa alicui corporis parti easdem eo tempore applicet.

X V I I I.

Quum canina rabies tam perniciosa sit, curatuque tam difficilis, expediret, ut canes nunquam nisi bene capistrati exirent, vel domi semper detinerentur: præstaret quoque scedulas monitorias in vulgus spargi, quibus exactissima rabiei caninae indicia a principio ad finem usque graphice depingerentur, ut sic moniti homines hos canes ilico occiderent.

X I X.

Impius est, qui utile celat arcanum.

F I N I S.

